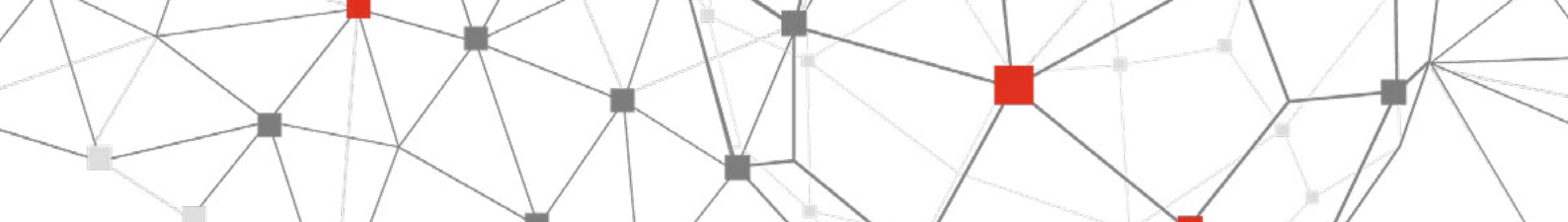

Restart Cyprus

Μάιος 2020

“

Στη μέση κάθε
δυσκολίας
εμφανίζεται η
ευκαιρία.

Albert Einstein

Οι κυβερνήσεις σε όλο τον κόσμο εφαρμόζουν μέτρα και πολιτικές με στόχο την επανεκκίνηση της οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας, μετά από την παύση των τελευταίων μηνών.

Η κυπριακή κυβέρνηση έχει ήδη ανακοινώσει μια αναλυτική στρατηγική, έναν οδικό χάρτη χαλάρωσης των περιοριστικών μέτρων και επανεκκίνησης της οικονομίας, που θα υλοποιηθεί σε τέσσερις φάσεις.

Την ίδια στιγμή, η κοινωνικοοικονομικές επιπτώσεις της πανδημίας έχουν επιτείνει την ανάγκη για μεταρρυθμίσεις σε διάφορους τομείς της οικονομίας, ιδιαίτερα στην Κύπρο. Πολλές από αυτές τις μεταρρυθμίσεις είχαν ήδη προταθεί και στο παρελθόν μέσα από διάφορες μελέτες, ωστόσο η εφαρμογή τους σε αρκετές περιπτώσεις δεν ολοκληρώθηκε λόγω κυρίως των σχετικά υψηλών ρυθμών ανάπτυξης από το 2015.

Παρόλα αυτά, η νέα κρίση που επήλθε ως αποτέλεσμα της πανδημίας κάνει ακόμα πιο επιτακτική την ανάγκη ενίσχυσης της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας. Για άλλη μια φορά, το κλειδί της επιτυχίας συνδέεται με την αποτελεσματική συνεργασία ανάμεσα στο κράτος και στον ιδιωτικό τομέα.

Η μελέτη “Restart Cyprus” παρουσιάζει τις εισηγήσεις μας σχετικά με τα διάφορα μέτρα που θα μπορούσαν να προωθηθούν για την επίτευξη των σύνθετων στόχων που έχουν τεθεί. Η επιστροφή στην παλιά κανονικότητα δεν αποτελεί βιώσιμη επιλογή. Η προσαρμογή στη νέα πραγματικότητα αποτελεί σήμερα τη μόνη επιλογή.

Στη μελέτη περιλαμβάνονται επίσης θέματα που αποτελούν αντικείμενο ευρύτερου προβληματισμού, όπως η συλλογική ευθύνη όσον αφορά στα μέτρα ασφάλειας και υγείας κατά τη σταδιακή μας επιστροφή στην κανονικότητα ώστε να αποφευχθεί η επιβολή αυστηρότερων περιορισμών.

Εισαγωγή

Από τις αρχές του 2020 η πανδημία του κορονοϊού μας έχει φέρει ενώπιον νέων προκλήσεων. Σχεδόν όλες οι χώρες του κόσμου αναγκάστηκαν να θέσουν σε παύση την οικονομική δραστηριότητα τους για να σταματήσουν τη διάδοση του ιού. Σύμφωνα με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας, η εργασιακή απασχόληση του 80% του παγκόσμιου ανθρώπινου δυναμικού έχει ήδη επηρεαστεί είτε μερικώς είτε ολικώς.

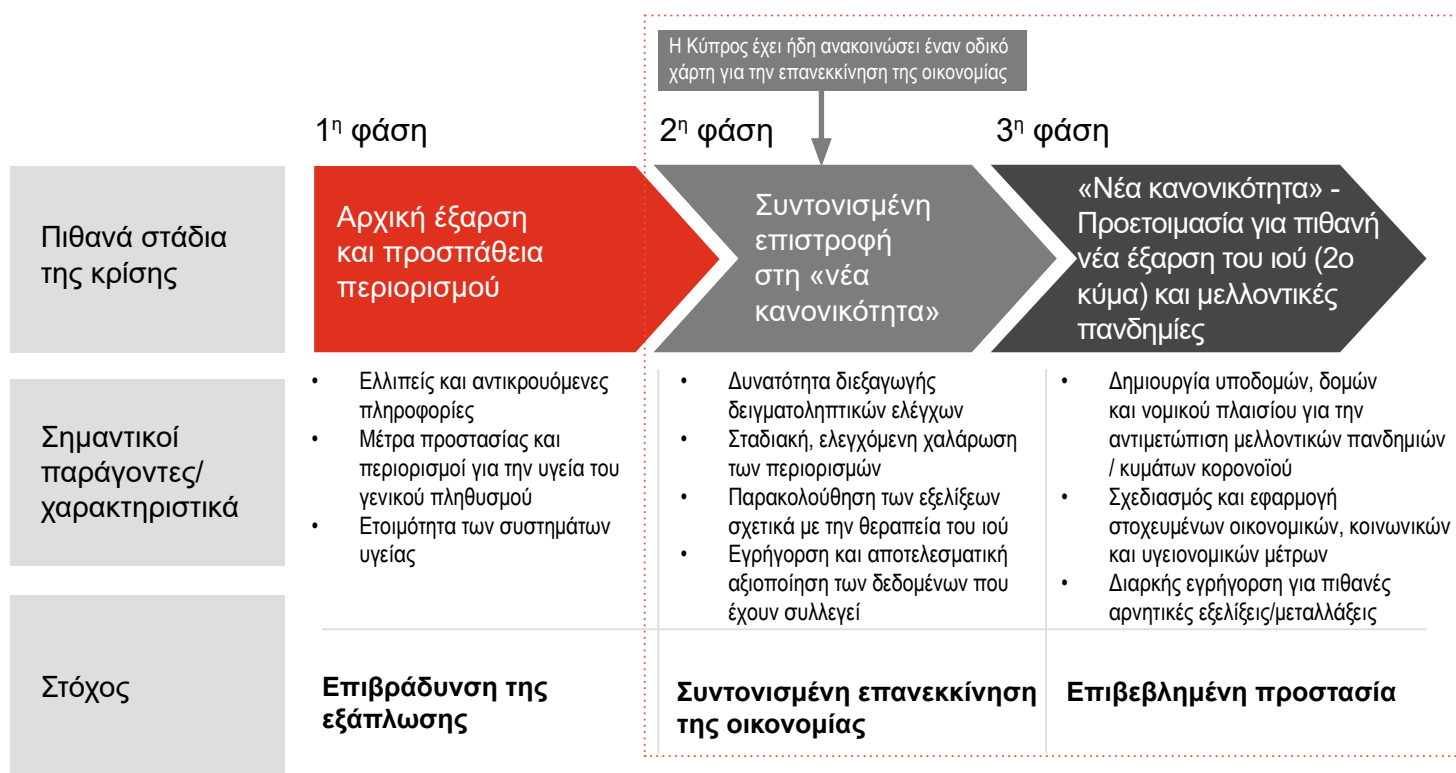
Στην Κύπρο τα έγκαιρα περιοριστικά μέτρα και ο μεγάλος αριθμός δειγματοληπτικών ελέγχων φαίνεται να συνέβαλαν καθοριστικά στην άμβλυνση της καμπύλης μόλυνσης, κερδίζοντας πολύτιμο χρόνο, ενώ η ανακατανομή των σχετικών πόρων ενίσχυσε την ανθεκτικότητα του συστήματος υγείας την πιο κρίσιμη στιγμή.

Ωστόσο, στην παρούσα φάση δεν δικαιολογείται κανένας εφησυχασμός. Η διαφορά ανάμεσα στην επιτυχία και σε ένα τραγικό αποτέλεσμα κρέμεται από μια πολύ λεπτή κλωστή, ενώ ανά πάσα στιγμή η κατάσταση μπορεί να εκτραχυνθεί.

Η κρίση και η διαχείρισή της μπορούν να αναλυθούν σε τρεις φάσεις, οι οποίες περιγράφονται πιο κάτω, ενώ καμία χώρα δεν μπορεί να βγει νικήτρια εάν δεν καταφέρει να ολοκληρώσει επιτυχώς και τις τρεις αυτές φάσεις. Αυτό αποτελεί σημαντική προϋπόθεση στη διαδικασία της προετοιμασίας μας για την αντιμετώπιση ενός πιθανού δεύτερου κύματος εξάπλωσης του κορονοϊού.

Οι γνώσεις που θα έχουμε αποκτήσει από την παρούσα κρίση, καθώς και οι μηχανισμοί αντίδρασης που θα αναπτυχθούν, θα αποβούν ιδιαίτερα χρήσιμοι, καθώς, όπως έχει φανεί τα τελευταία 30 χρόνια, στο εγγύς μέλλον, αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά τόσο η συχνότητα όσο και η ποικιλία εξάρσεων διαφόρων ασθενειών, λόγω της παγκοσμιοποίησης, της αστικοποίησης και της κλιματικής αλλαγής, (Outbreak Readiness and Business Impact, World Economic Forum, 2019).

Η Κύπρος, στο παρόν στάδιο, διανύει τη δεύτερη φάση της κρίσης. Η καμπύλη μόλυνσης έχει αμβλυνθεί σημαντικά, και μετά από εβδομάδες αυστηρών περιοριστικών μέτρων, η κυπριακή κυβέρνηση ανακοίνωσε ένα αναλυτικό, συντονισμένο σχέδιο επανεκκίνησης της οικονομίας, αποτελούμενο από μια σειρά μέτρων σταδιακής και ελεγχόμενης άρσης των περιορισμών.

Κατά την άποψή μας, για να διατηρήσει η Κύπρος τον έλεγχο της κατάστασης, απαιτείται **συλλογική πειθαρχία στα μέτρα ασφάλειας και υγείας** που ανακοινώνονται από την κυβέρνηση στο πλαίσιο του οδικού χάρτη ώστε **να αποφευχθεί πιθανή κλιμάκωση με χειρότερες οικονομικές επιπτώσεις**. Την ίδια στιγμή οφείλουμε να αρχίσουμε να προετοιμάζουμε τις πρωτοβουλίες και τα μέτρα της τρίτης φάσης. Οι εν λόγω πρωτοβουλίες είναι μακροπρόθεσμες και θα επιφέρουν τις απαραίτητες μεταρρυθμίσεις που θα διασφαλίσουν ότι η χώρα θα εξέλθει πιο δυνατή και πιο ανταγωνιστική από την κρίση και θα βρίσκεται σε θέση να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά μελλοντικά κύματα κορονοϊού και άλλες πανδημίες.

Τόσο η δεύτερη όσο και η τρίτη φάση των μέτρων προϋποθέτουν τη λήψη ιδιαίτερα δύσκολων αποφάσεων. Μια σημαντική κρίση δημόσιας υγείας δεν περιορίζεται μόνο στον τομέα της υγείας, αλλά επιφέρει πάντα βαθύτερα κοινωνικά και οικονομικά επακόλουθα. Συνεπώς, η μεταρρύθμιση της Κύπρου πρέπει να τύχει σοβαρού προβληματισμού και προετοιμασίας.

Μέσα από αυτή τη μελέτη στοχεύουμε να συμβάλουμε στη σημαντική συζήτηση που διεξάγεται με **συγκεκριμένες προτάσεις**.

Αυτές οι προτάσεις απευθύνονται στην **κυβέρνηση** και στον **επιχειρηματικό τομέα**, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις ο τομέας ευθύνης δεν είναι διακριτός και μονομερής. Παραθέτουμε επίσης συγκεκριμένες προτάσεις σχετικά με τους τομείς του τουρισμού, της ψυχαγωγίας και του λιανικού εμπορίου.

Οι προτάσεις μας εμπίπτουν σε τρεις κατηγορίες (τομείς): **Οικονομία, Κοινωνία και Υγεία.**

Επιπρόσθετα, παρατίθεται μία σύντομη σειρά πρωτοβουλιών σε διεθνές επίπεδο που θα μπορούσε να προωθήσει η Κύπρος ως κράτος μέλος της Ε.Ε.

Αξίζει να σημειωθεί ότι πέρα από την κατηγοριοποίηση των προτάσεων κάτω από συγκεκριμένους τομείς, αρκετές προτάσεις έχουν διατομεακό χαρακτήρα.

Στην επόμενη ενότητα θα αναλυθούν τα μέτρα και οι προτεραιότητες, ενώ θα παρατεθούν και προτεινόμενες για την εφαρμογή τους.

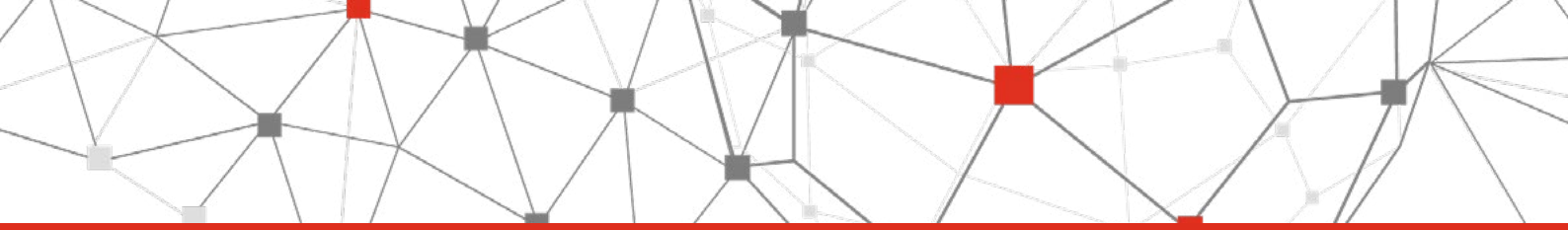

Περιεχόμενα

A. Οικονομία και Χρηματοδότηση	7
Προτάσεις προς την Κυβέρνηση	7
Ανάπτυξη και συνεχής έλεγχος των οδηγιών για την ασφάλεια και υγεία ώστε να επιτραπεί η επανεκκίνηση της οικονομίας χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία	9
Αυξημένη και εύκολη πρόσβαση σε ρευστότητα	9
Κίνητρα για δημιουργία έργων ανάπτυξης γης	10
Στέγαση	10
Επενδυτικά Ταμεία	11
Ιδιωτικοποίηση και πώληση κρατικής περιουσίας	11
Στοχευμένη τόνωση της ζήτησης μέσα από κρατικά προγράμματα και κίνητρα	11
Επιτάχυνση της ψηφιοποίησης και του ψηφιακού μετασχηματισμού	12
Έξυπνη διαχείριση των δυνατοτήτων μας, με στενή συνεργασία ανάμεσα στο κράτος και στον ιδιωτικό τομέα	13
Δημοσιονομικά και φορολογικά μέτρα	14
Προτάσεις προς τον επιχειρηματικό τομέα	16
Προετοιμασία των εφοδιαστικών αλυσίδων και προμηθευτών για την επανεκκίνηση της οικονομίας	17
Εφαρμογή μέτρων ασφάλειας για το προσωπικό σε μεγάλους οργανισμούς και δημιουργία ιατρικών υποδομών στον χώρο εργασίας	17
Επανεξέταση και προσαρμογή της επιστροφής στην εργασία και των πελατειακών σχέσεων	17
Δημιουργία κινήτρων για ευέλικτα μοντέλα συμβάσεων και χρόνου εργασίας	18
Αύξηση ασφάλειας στον κυβερνοχώρο	18
Φιλοξενία και Αναψυχή	19
Λιανικό εμπόριο	22

Περιεχόμενα

B. Κοινωνία	24
Προτάσεις προς την κυβέρνηση	25
Σταδιακή και ελεγχόμενη χαλάρωση των περιορισμών	25
Πρώθηση κοινωνικής συνύπαρξης που θα είναι ανθεκτική στην πανδημία	25
Σταδιακό άνοιγμα των σχολείων	26
Ενίσχυση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των διαδικτυακών μέσων εκπαίδευσης για να διασφαλιστεί η δυνατότητα χρήσης τους με μικρή προειδοποίηση	26
Επέκταση της διαδικτυακής εκπαίδευσης επαγγελματιών αντικαθιστώντας παραδοσιακές μορφές εκπαίδευσης	27
Εφαρμογή ψηφιακών λύσεων υποστηριζόμενων από το κράτος για τον έλεγχο εξάπλωσης της πανδημίας	27
Πρώθηση της ανάπτυξης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού	27
Κίνητρα για την Δημιουργία Οίκων Ηλικιωμένων και Κοινοτήτων Διαμονής με Παροχές	28
Προτάσεις προς τον επιχειρηματικό τομέα	29
Δημιουργία ευέλικτων επιλογών φροντίδας των παιδιών	29
Επιτάχυνση της ανάπτυξης των ψηφιακών δεξιοτήτων	29
Ενίσχυση της εσωτερικής επικοινωνίας του οργανισμού για αντιμετώπιση της κρίσης και επέκταση της ψηφιακής συνεργασίας	30
Γ. Υγεία	32
Αύξηση και καλύτερη διαχείριση των δυνατοτήτων	33
Επανασχεδιασμός του ρόλου των φαρμακείων	36
Χρήση δοκιμασμένων τεχνολογιών υγείας και ανάλυσης δεδομένων	36
Ενδυνάμωση του ρόλου της ομάδας δημόσιας υγείας του Υπουργείου Υγείας	40
Δ. Άλλες πρωτοβουλίες – Διεθνείς σχέσεις	42

Οι Προτάσεις Αναλυτικά

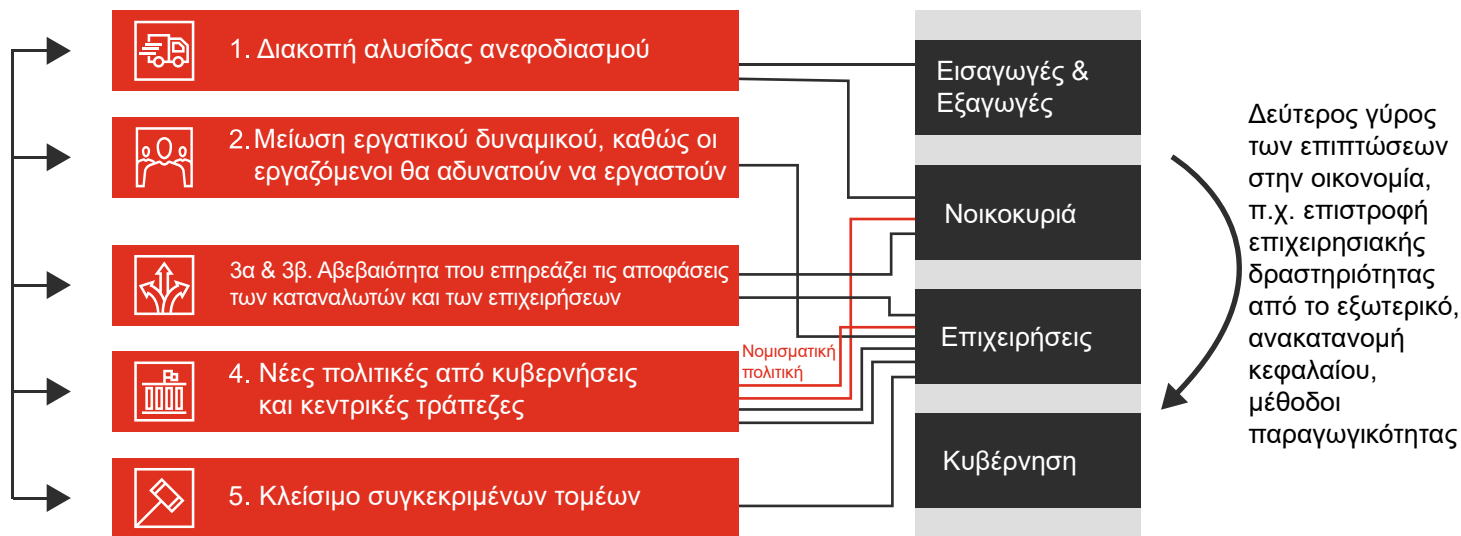
A. Οικονομία και Χρηματοδότηση

Οι προκλήσεις από την κρίση του κορονοϊού στον τομέα της οικονομίας και των χρηματοδοτήσεων δημιουργούν τεράστια πίεση τόσο τους κυβερνητικούς όσο και τους ιδιωτικούς οργανισμούς, χωρίς να υπάρχει προηγούμενο ή οδηγίες για την αντιμετώπιση μιας τέτοιας κρίσης.

Σύμφωνα με την ανάλυση της PwC, οι κύριες προκλήσεις που αντιμετωπίζει η οικονομία εξαιτίας της πανδημίας του κορονοϊού συνοψίζονται στις πιο κάτω πέντε κατηγορίες:

- Διακοπή της Αλυσίδας Εφοδιασμού
- Εργατικό Δυναμικό
- Αβεβαιότητα που επηρεάζει τις αποφάσεις των καταναλωτών και των επιχειρήσεων
- Νέες πολιτικές από κυβερνήσεις και κεντρικές τράπεζες
- Κλείσιμο συγκεκριμένων τομέων

Οι επιπτώσεις αυτών των προκλήσεων επηρεάζουν τα νοικοκυριά, τις επιχειρήσεις και τις ίδιες τις κυβερνήσεις, ενώ ταυτόχρονα οι υφιστάμενες προκλήσεις στους τομείς της παραγωγικότητας και της ανταγωνιστικότητας γίνονται ακόμα πιο εμφανείς.

Πηγή: PwC

Θεωρούμε ότι ένα σημαντικό μέρος των κυβερνητικών και ιδιωτικών πρωτοβουλιών πρέπει να ανταποκρίνονται στις πιο πάνω προκλήσεις. Παρόλο που η επιβίωση αποτελεί προτεραιότητα στο άμεσο μέλλον, οι αποσπασματικές μικροεπεμβάσεις στα υφιστάμενα κυβερνητικά και επιχειρηματικά μοντέλα δεν είναι επαρκείς. Η νέα κανονικότητα, όποια και να είναι αυτή, απαιτεί να εξετάσουμε τον τρόπο λειτουργίας των κυβερνήσεων και των οργανισμών. Παρόλο που δεν είμαστε σε θέση να προβλέψουμε τις εξελίξεις και το πώς θα είναι η νέα πραγματικότητα, η Κύπρος είναι σε θέση να αξιοποιήσει την εμπειρία της, καθώς και άλλα παραδείγματα, για να δράσει αποτελεσματικά.

Η οικονομική κρίση του 2013 ήταν πολύ διαφορετική από τη σημερινή, και απαιτούσε άλλες λύσεις. Ωστόσο, η Κύπρος μπορεί να στηριχθεί στην θετική εμπειρία της από την συνεργασία του κυβερνητικού και ιδιωτικού τομέα για την αντιμετώπιση της προηγούμενης κρίσης. Ταυτόχρονα, μπορεί να ανατρέξει σε παραδείγματα από άλλες χώρες, για να προετοιμαστεί αποτελεσματικά για το μέλλον.

Σύμφωνα με την έρευνα της PwC σε Οικονομικούς Διευθυντές διαφόρων οργανισμών στην Κύπρο, που πραγματοποιήθηκε στις 24 Απριλίου, το 62% των ερωτηθέντων δήλωσε ότι εάν η κρίση του κορονοϊού τερματιζόταν εκείνη τη στιγμή, οι οργανισμοί τους θα μπορούσαν να επανέλθουν σε κανονικούς ρυθμούς λειτουργίας εντός 3 μηνών. Εμείς, ωστόσο, θεωρούμε ότι τόσο οι επιχειρήσεις όσο και το κράτος δεν πρέπει

να εφησυχάζονται με την πιθανότητα επιστροφής στην «παλιά κανονικότητα». Απεναντίας, πρέπει να αξιοποιήσουν την κρίση αυτή ως ευκαιρία για μετασχηματισμό, εξέλιξη και δημιουργία πιο ψηφιακών, αιεφόρων και ανθεκτικών οικονομικών, επιχειρηματικών και κοινωνικών μοντέλων.

Πιστεύουμε ότι οι αντιδράσεις και οι σχεδιασμοί αντιμετώπισης της κρίσης πρέπει να επικεντρωθούν σε **Κυβερνητικές και Επιχειρηματικές Προτάσεις** με συντονισμένα αλλά ξεχωριστά σχέδια δράσης και τομείς αρμοδιοτήτων, ενώ οι φορείς λήψης αποφάσεων πρέπει να δράσουν και να αναλάβουν πρωτοβουλίες. Δρώντας προληπτικά, αναλαμβάνουμε την ευθύνη δημιουργίας και ανάπτυξης μιας νέας κανονικότητας για την οποία θα είμαστε πλήρως προετοιμασμένοι, ώστε να εξέλθουμε από την κρίση πιο δυνατοί.

Αρκετές από τις δράσεις που θα αναληφθούν κατά τις τρεις φάσεις συμπίπτουν και αναπτύσσονται παράλληλα. Για παράδειγμα, η ομάδα διαχείρισης της κρίσης που συστάθηκε στην πρώτη φάση θα συνεχίσει να λειτουργεί καθώς σταθεροποιείται η κατάσταση και καθώς υπάρχει ενδεχόμενο να προκύψουν νέες κρίσεις. Είναι επίσης σημαντικό να παραμείνουμε επικεντρωμένοι στις οικονομικές προκλήσεις, στη φορολογία και στη λειτουργία της ανεφοδιαστικής αλυσίδας και στις τρεις φάσεις. Τομείς όπως αυτός της φιλοξενίας και αναψυχής των οποίων η λειτουργία επηρεάζεται από την κατάσταση σε άλλες χώρες, οφείλουν να προσαρμόσουν το πλάνο δράσης τους στα μέτρα που θα εφαρμόσουν άλλες κυβερνήσεις για την αντιμετώπιση της κρίσης, καθώς εξαρτώνται άμεσα από τους αυστηρούς περιορισμούς των πτήσεων, αλλά και από την οικονομική κατάσταση των άλλων χωρών.

Προτάσεις προς την Κυβέρνηση

1. Ανάπτυξη και συνεχής έλεγχος των οδηγιών για την ασφάλεια και υγεία ώστε να επιτραπεί η επανεκκίνηση της οικονομίας χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία

Για να απλοποιηθεί η κατάσταση όσο το δυνατόν περισσότερο για τις επιχειρήσεις, η κυβέρνηση έχει αρχίσει να εκδίδει οδηγίες για την διασφάλιση της ασφάλειας και υγείας στους χώρους εργασίας (π.χ. προστασία ευάλωτων ομάδων) αλλά και να θέτει προδιαγραφές για την επαναλειτουργία των εμπορικών καταστημάτων για το κοινό (π.χ. κανόνες αποστάσεων, συγκεκριμένες ώρες λειτουργίας για ευάλωτες ομάδες και κανόνες υγιεινής όπως η υποχρεωτική χρήση μάσκας και γαντιών). Στο παρόν στάδιο, αυτοί οι κανόνες καλύπτουν τις ανάγκες για τις δύο πρώτες φάσεις χαλάρωσης των μέτρων.

Οι εν λόγω κανόνες είναι σημαντικό να αναθεωρούνται και να προσαρμόζονται αναλόγως των εξελίξεων, πάντα σε συνεργασία και διαβούλευση με τους επιδημιολόγους, τους ειδικούς της δημόσιας υγείας, και τις οδηγίες των διεθνών οργανισμών.

Είναι, λοιπόν, υψίστης σημασίας να αναπτυχθούν οι απαραίτητες δομές και δεξιότητες σε διάφορα κυβερνητικά τμήματα ώστε να είναι σε θέση να παρέχουν έγκαιρη καθοδήγηση, αλλά και να ελέγχουν άμεσα και αποτελεσματικά την εφαρμογή των μέτρων. Η αποτελεσματικότητα του ελέγχου είναι ιδιαίτερα σημαντική καθώς μόνο έτσι διασφαλίζεται η αποφυγή νέας έξαρσης του ιού. Πέραν από τις οδηγίες και τους κανονισμούς που έχουν τεθεί για άμεση επανεκκίνηση, η αναθεώρηση της ανθεκτικότητας του κάθε οργανισμού και η επαρκής προετοιμασία για τη διαχείριση ενός πιθανού δεύτερου κύματος είναι εξίσου σημαντικές.

2. Αυξημένη και εύκολη πρόσβαση σε ρευστότητα

Πέραν των βραχυπρόθεσμων μέτρων που έχουν ήδη εφαρμοστεί από το κράτος, χρειάζονται επιπρόσθετα μεσοπρόθεσμα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των αναμενόμενων προγραμμάτων χρηματοδότησης με κρατικές εγγυήσεις, καθώς και των χορηγιών. Αυτά προϋποθέτουν την εμπλοκή του τραπεζικού τομέα και για να επιτευχθεί αυτό απαιτείται χαλάρωση των εποπτικών μέτρων.

Η ταχύτητα με την οποία θα διατεθεί η ρευστότητα στην αγορά έχει ιδιαίτερη σημασία καθώς, παραδοσιακά, η δυνατότητα δράσης των τραπεζών και του κράτους σε αυτόν τον τομέα ήταν σχετικά αργή. Ωστόσο, σήμερα υπάρχουν διάφορες λύσεις που θα μπορούσαν να εφαρμοστούν και οι οποίες βασίζονται σε νέες τεχνολογίες και στην ανάθεση εργασιών σε τρίτους, ώστε να επιταχυνθούν οι διαδικασίες.

3. Κίνητρα για τη δημιουργία έργων ανάπτυξης γης

Τέτοια έργα επιφέρουν πολύπλευρες θετικές επιδράσεις στην οικονομία και συμβάλλουν στην αιφόρο ανάπτυξη. Τα κίνητρα πρέπει να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη σύνθετων έργων που θα συνάδουν με τις δημογραφικές και άλλες ανάγκες του νησιού και που θα επηρεάζουν θετικά την οικονομία σε διάφορα επίπεδα. Τέτοια έργα θα μπορούσαν για παράδειγμα να ήταν οι Προσιτές Οικίες (βλ. επόμενη ενότητα), οι Οίκοι Ηλικιωμένων και οι Κοινότητες Διαμονής με Παροχές (βλ. ανάλυση πιο κάτω), τα εκπαιδευτικά ιδρύματα και οι φοιτητικές εστίες. Πέραν από τον κατασκευαστικό τομέα, αυτά τα έργα θα πρέπει να εμπλέκουν και να συμβάλλουν στην ανάπτυξη άλλων τομέων, μέσα από την κατασκευή χώρων για λιανικό εμπόριο, κέντρων υγείας, χώρων ψυχαγωγίας, κλπ., επιφέροντας με αυτό τον τρόπο πολύπλευρα θετικά αποτελέσματα στην απασχόληση και στην οικονομία ευρύτερα.

Κίνητρα που θα μπορούσαν να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη τέτοιων έργων συμπεριλαμβάνουν επιπρόσθετους συντελεστές δόμησης, φορολογικά κίνητρα για τον επενδυτή και τους αγοραστές/χρήστες, χαλαρώσεις, κλπ. Η αίτηση για αδειοδότηση των έργων που εμπίπτουν σε αυτήν την κατηγορία θα μπορούσε να εξετάζεται με προτεραιότητα, λαμβάνοντας υπόψη τις πολλαπλές θετικές επιπτώσεις που θα επιφέρουν στην απασχόληση και στην οικονομία. Τέλος, παρόμοια κίνητρα πρέπει να δοθούν για έργα φιλικά προς το περιβάλλον, που προωθούν την αιφόρο ανάπτυξη του νησιού.

4. Στέγαση

Παρόλη την προσπάθεια αναχαίτισης των οικονομικών επιπτώσεων του κορονοϊού, το εισόδημα των νοικοκυριών σίγουρα θα επηρεαστεί. Η στέγαση είναι ένας τομέας όπου ήδη χαρακτηρίζεται από ανισότητες και ανισορροπίες, και που αναμένεται να επηρεαστεί άμεσα από τη μείωση των εισοδημάτων. Ενώ το σχέδιο «Εστία» είχε σχεδιαστεί για την αντιμετώπιση περιπτώσεων αδυναμίας καταβολής των δόσεων, υπήρχε ένας σημαντικός αριθμός δανειοληπτών που, παρά την κρατική βοήθεια του σχεδίου, δεν ήταν σε θέση να διατηρήσει την περιουσία του. Καθώς το ποσοστό των δανειοληπτών που αδυνατεί να αποπληρώσει τα στεγαστικά δάνεια ενδέχεται να αυξηθεί, το θέμα αυτό θα πρέπει να επανεξεταστεί.

Οι κυβερνητικές πρωτοβουλίες και λύσεις (έστω και με τη συμβολή του ιδιωτικού τομέα όπως των τραπεζών και των ασφαλιστικών εταιρειών) μπορούν να επιφέρουν θετικά αποτελέσματα στη διαχείριση των επιπτώσεων στον συγκεκριμένο τομέα. Ενδεικτικά παραδείγματα λύσεων θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν σχέδια ενοικιασης-για-αγορά ή κοινής ιδιοκτησίας για προσιτές κατοικίες, καθώς και κίνητρα με τη μορφή αυξημένης πυκνότητας με αντάλλαγμα τον καθορισμό ανώτατων τιμών πώλησης.

5. Επενδυτικά Ταμεία

Τα επενδυτικά ταμεία είναι ένας εναλλακτικός τρόπος χρηματοδότησης και καθώς οι χρηματοδοτικές ανάγκες των επιχειρήσεων αναμένεται να αυξηθούν διεθνώς, απαιτείται να δημιουργηθούν κίνητρα ώστε η δημιουργία και η λειτουργία των ταμείων στην Κύπρο (διευθυντές και διαχειριστές ταμείων, κλπ.) να γίνει πιο ελκυστική. Επιπλέον με αυτόν τον τρόπο θα ενθαρρυνθούν και τα ταμεία του εξωτερικού ώστε να επενδύουν σε κυπριακές επιχειρήσεις.

Παρόλο που έχει σημειωθεί πρόοδος σε αυτόν τον τομέα, η εφαρμογή των νομοσχεδίων που εκκρεμούν (π.χ. σχετικά με τη διαχείριση και τον συνεταιρισμό) θα πρέπει να επισπευσθεί, και η αποτελεσματικότητα των κανονιστικών διαδικασιών να βελτιωθεί, για να επιταχυνθούν οι διαδικασίες αδειοδότησης. Όπου είναι δυνατόν, μπορούν να προσφέρονται φορολογικά κίνητρα για την προσέλκυση επενδύσεων στην αγορά μέσω των ταμείων.

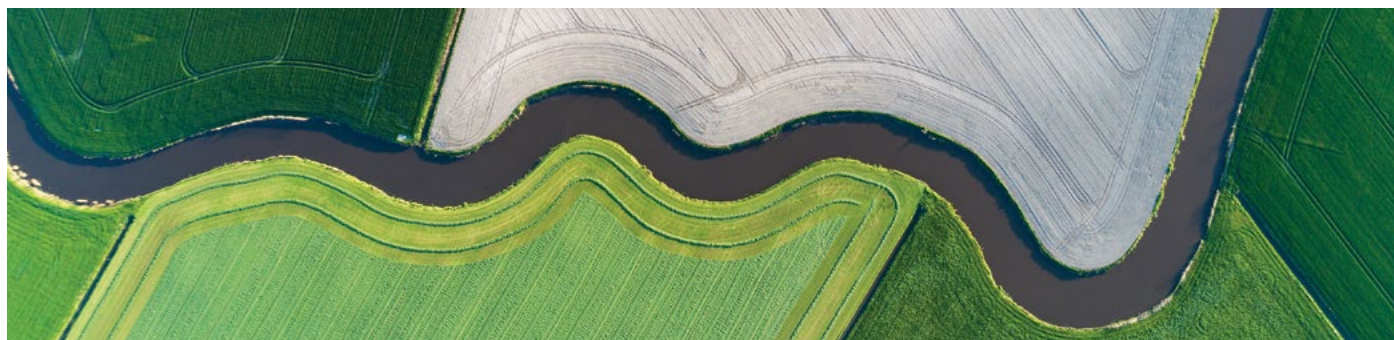
6. Ιδιωτικοποίηση και πώληση της κρατικής περιουσίας

Η κυβέρνηση μπορεί να προσελκύσει εσωτερικές επενδύσεις μέσα από ένα εκσυγχρονισμένο πρόγραμμα ιδιωτικοποιήσεων (λαχεία, επέκταση παραχώρησης αεροδρομίου, μαρίνων, κλπ., εκχωρήσεων ήσσονος σημασίας στην ΑΤΗΚ, πώληση δανείων ΚΕΔΙΠΕΣ, ιδιαίτερα των εξυπηρετούμενων δανείων και των ακινήτων, αξίας 1.1 δις και 600 εκ ευρώ αντίστοιχα, πώληση και ενοικίαση κυβερνητικών κτιρίων, πιθανόν μέσα από τη θέσπιση ενός ειδικού ταμείου).

7. Στοχευμένη τόνωση της ζήτησης μέσα από κρατικά προγράμματα και κίνητρα

Σε βραχυπρόθεσμο ορίζοντα η ζήτηση μπορεί να τονωθεί μέσα από στοχευμένα οικονομικά κίνητρα, όπως σχέδια προώθησης της εξ αποστάσεως εργασίας (π.χ. μείωση ΦΠΑ στις τεχνολογικές υποδομές και συνδέσεις διαδικτύου, μειωμένη φορολογία για επαγγελματικές δραστηριότητες από το σπίτι). Επιπλέον, η ευρυζωνική (broadband) κάλυψη θα πρέπει να επεκταθεί και σε περιοχές που δεν καλύπτονται επαρκώς για να δημιουργηθούν οι συνθήκες για εργασία εξ αποστάσεως. Εάν αυτά τα προγράμματα δεν υλοποιηθούν, θα υπάρξει κίνδυνος η Κύπρος να μην μπορεί να δημιουργήσει επαρκή ζήτηση όταν ανακάμψει η οικονομία, μετακυλώντας τις καταναλωτικές αποφάσεις στο μέλλον, παρά την μείωση των τιμών.

Επιπρόσθετα, η κυβέρνηση θα πρέπει να δώσει φορολογικά κίνητρα σε τοπικές και διεθνείς επιχειρήσεις που συνεχίζουν να καταβάλλουν τους φόρους τους, που δεν διεκδίκησαν την κρατική χορηγία αυτήν την περίοδο και που διαθέτουν κεφάλαια για επένδυση. Αυτά τα κίνητρα μπορούν να συνδεθούν με επενδύσεις σε συγκεκριμένους τομείς προτεραιότητας και σε ψηφιακά αναβαθμισμένες επιχειρήσεις. Όσον αφορά στο λιανικό εμπόριο, για να τονωθεί η ζήτηση, τα στοχευμένα μέτρα θα πρέπει να περιλαμβάνουν προσωρινά φορολογικά κίνητρα σε σχέση με το ηλεκτρονικό εμπόριο και την κατ' οίκον παράδοση. Αυτά τα μέτρα θα αυξήσουν τη ζήτηση μέσα από ψηφιακά μέσα, ενώ παράλληλα θα αυξήσουν την απασχόληση στον τομέα των μεταφορών.

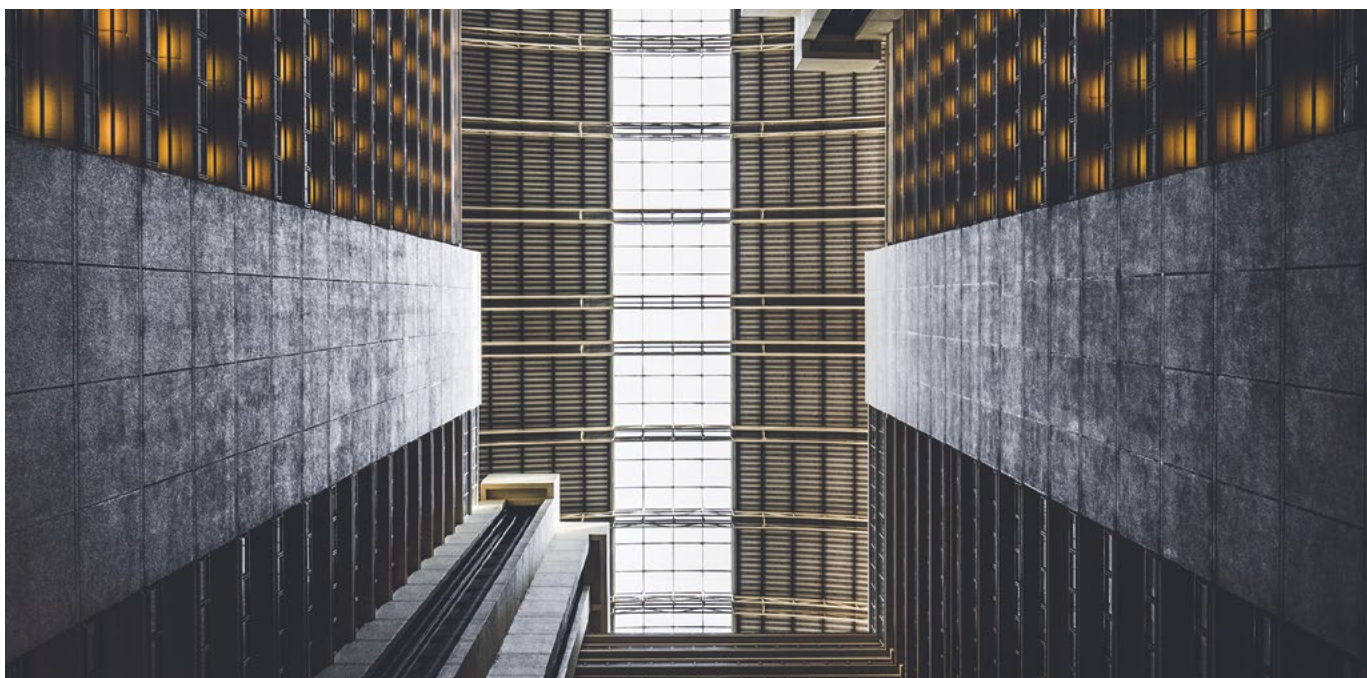
Τα πιο πάνω μέτρα μπορούν να εφαρμοστούν σε ολόκληρο τον κλάδο ή σε συγκεκριμένους τομείς εργασίας (π.χ. μικρομεσαίες επιχειρήσεις, τομείς που επηρεάστηκαν περισσότερο από την πανδημία) ώστε τα επίπεδα της ζήτησης να ανακάμψουν γρηγορότερα. Αυτό μπορεί να επιτευχθεί μέσα από ένα στρατηγικό σχέδιο που θα θέτει κατάλληλα, διαφανή και δίκαια κριτήρια επιλογής, μετρήσιμα ως προς τον αντίκτυπο στα έσοδα και στον αριθμό των εργαζομένων.

Η σταδιακή επαναλειτουργία συγκεκριμένων κλάδων πρέπει να γίνει βάσει του αντικτύπου τους σε διάφορες οικονομικές και κοινωνικές πτυχές αλλά και στην δυνατότητά τους να τηρούν τα απαιτούμενα μέτρα απόστασης και υγείας. Ο ρόλος των δημοτικών αρχών ως προς την στήριξη της επανεκκίνησης είναι πολύ σημαντικός, καθώς πολλές επιχειρήσεις είναι συχνά πολύ μικρές για να εφαρμόσουν τα μέτρα από μόνες τους (συστήματα αναφοράς, έλεγχος κρουσμάτων, κλπ.). Τέλος, οι κρατικές επενδύσεις και δαπάνες σε έργα υποδομών δεν πρέπει απλά να συνεχιστούν αλλά και να αυξηθούν, επιταχύνοντας την υλοποίηση έργων που έχουν ήδη εγκριθεί.

8. Επιτάχυνση ψηφιοποίησης και ψηφιακού μετασχηματισμού

Τη δεδομένη στιγμή, η συντονισμένη προσπάθεια επιτάχυνσης του ψηφιακού μετασχηματισμού του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι καίριας σημασίας. Σαφώς οι υφιστάμενες προσπάθειες πρέπει όχι μόνο να συνεχιστούν αλλά και να επισπευσθούν, μέσα από την παροχή οικονομικών κινήτρων. Επιπρόσθετα μέτρα θα μπορούσαν να περιλαμβάνουν την παροχή κινήτρων σε ιδιωτικές εταιρείες ώστε να προσφέρουν λύσεις στον δημόσιο τομέα μέσα από εναλλακτικές πρακτικές παροχής αμοιβών. Μπορούν να δοθούν κρατικές χορηγίες συνδυασμένες με σχέδια αναδόμησης και αναβάθμισης των λειτουργιών με πιο ανταγωνιστικές τεχνολογίες και διαδικασίες. Οι χρονοβόρες γραφειοκρατικές διαδικασίες ελέγχων μπορούν να αντικατασταθούν άμεσα από ψηφιακές. Με αυτόν τον τρόπο, οι οργανισμοί αλλά και οι εργαζόμενοι δεν θα χρειάζεται να αφιερώνουν ατέλειωτες ώρες σε επαναλαμβανόμενες διαδικασίες.

Ήδη υπάρχει πλειάδα επιλογών (ρομποτική αυτοματοποίηση διαδικασιών, chatbots, ψηφιακοί βοηθοί, βιντεοκλήσεις, κλπ.) που θα πρέπει να εφαρμοστούν σε σύντομο χρονικό διάστημα.

Αυτές οι ψηφιακές πρωτοβουλίες δεν θα αυξήσουν απλά την αποδοτικότητα και την αποτελεσματικότητα των υπηρεσιών, αλλά θα μειώσουν τον φόρτο εργασίας του προσωπικού επιφέροντας ευρύτερα οικονομικά οφέλη. Για παράδειγμα, στο παρόν στάδιο η ολοκλήρωση της διαδικασίας εγγραφής ακίνητης ιδιοκτησίας στο Κτηματολόγιο είναι πολύπλοκη, κουραστική και χρονοβόρα. Υπάρχει μεγάλο διαδικαστικό κόστος, αλλά και τεράστια ανεπάρκεια από πλευράς των διαφόρων τοπικών αρχών και των λειτουργιών του κτηματολογίου, σε σχέση με συνήθεις διαδικασίες όπως την καταβολή δημοτικών τελών, την αποπληρωμή φορολογιών, την καταβολή μεταβιβαστικών τελών, κλπ. Η έξαρση του κορονοϊού και τα περιοριστικά μέτρα καθιστούν την ανάγκη ψηφιακής ενοποίησης όλων αυτών των διαδικασιών πιο επιτακτική.

Επιπλέον, η ψηφιοποίηση θα συμβάλει στην απλούστευση των διαδικασιών και στη μείωση του κόστους για όλα τα εμπλεκόμενα μέρη. Παράλληλα, θα αυξήσει τη διαφάνεια, καθιστώντας την κυπριακή αγορά ακινήτων ακόμα πιο ελκυστική για τους ξένους επενδυτές. Οι ψηφιακές, πιο αποδοτικές διαδικασίες θα μειώσουν τα λειτουργικά κόστη τόσο για τους παρόχους όσο και για τους χρήστες των υπηρεσιών, μειώνοντας τον φόρτο διαχείρισης ακινήτων και δανείων.

Προτείνεται η δημιουργία ενός κεντρικού Μητρώου Μισθωμάτων / Ενοικίων, στο οποίο οι ιδιοκτήτες θα υποβάλλουν τα ενοικιαστήρια έγγραφα που αφορούν ιδιωτικά οικιστικά και εμπορικά ακίνητα στην Κύπρο και θα τα ανανεώνουν ετησίως. Αυτή η διαδικασία θα λειτουργεί συμπληρωματικά με το σύστημα του κτηματολογίου, προσφέροντας διαφάνεια όχι μόνο ως προς την ιδιοκτησία της ακίνητης περιουσίας αλλά και ως προς την χρήση της.

Η ανάπτυξη και η διατήρηση της διαφάνειας είναι τεράστιας σημασίας στον τομέα των ακινήτων, ο οποίος συνεχίζει να προσελκύει αυξανόμενα κεφάλαια από ξένους επενδυτές. Η προτεινόμενη υποχρεωτική διαδικασία εγγραφής θα εξυπηρετήσει στην πάταξη της φοροδιαφυγής από έσοδα ενοικίων κυρίως από οικιστικά ακίνητα.

9. Έξυπνη διαχείριση των δυνατοτήτων μας μέσω της στενής συνεργασίας κράτους - ιδιωτικού τομέα

Για κάθε είδος υποδομής, το κράτος θα μπορούσε να θέσει νέες προδιαγραφές στη βάση των επιδημιολογικών προτύπων. Αυτό μπορεί στην αρχή να οδηγήσει σε επιπρόσθετα εμπόδια και περιορισμούς (π.χ. περιορισμοί πρόσβασης σε κυκλοφοριακούς κόμβους αναλόγως της ώρας, σε δημόσιες υπηρεσίες, στο λιανικό εμπόριο ή σε μονάδες παραγωγής).

Την ίδια στιγμή, αυτό δημιουργεί την ανάγκη διαχείρισης της ζήτησης. Εδώ μπορεί κανείς να αναλογιστεί την αυξημένη χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς με την σταδιακή επανεκκίνηση της οικονομικής δραστηριότητας, αλλά και τη ζήτηση συγκεκριμένων υπηρεσιών υγείας (ανεξαρτήτως κορονοϊού). Ο αριθμός των ατόμων υψηλού κινδύνου και των επιβεβαιωμένων κρουσμάτων ανά περιοχή απαιτεί ένα σύνθετο συνδυασμό περιορισμών και άλλων στοχευμένων μέτρων για κάθε ομάδα. Εναπόκειται στην κυβέρνηση να διαχειριστεί αυτές τις δυνατότητες αποτελεσματικά. Η εμπλοκή των εκπροσώπων του επιχειρηματικού τομέα, καθώς και η σύσταση επιτροπών που θα έχουν την ευθύνη να λαμβάνουν αποφάσεις, έχοντας πρόσβαση σε λεπτομερείς πληροφορίες σε πραγματικό χρόνο θα μπορούσε να αποβεί ιδιαίτερα αποτελεσματική. Θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην προστασία όλων των κρίσιμων ομάδων και τομέων, ιδιαίτερα κατά την διάρκεια της επιστροφής στην κανονικότητα.

Σε αυτό το πλαίσιο πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη σημασία σε τρεις βασικούς τομείς δράσης: (1) στη δυνατότητα ευελιξίας όσον αφορά τη διαχείριση των υποδομών στον δημόσιο (και ιδιωτικό) τομέα, καθώς η ζήτηση υπηρεσιών υγείας, μεταφορών και υπηρεσιών κοινής ωφελείας θα μεταβάλλεται αναλόγως των αλλαγών στα περιοριστικά μέτρα. Την ίδια στιγμή, (2) θα πρέπει να επεκταθούν οι κεντρικές υποδομές και τα συστήματα εφοδιασμού για να υπάρχει η δυνατότητα άμεσης και πιο ευέλικτης προσαρμογής με βάση τις συγκεκριμένες τοπικές ανάγκες και καταστάσεις. Ο μόνος τρόπος να επιτευχθεί αυτό είναι μέσω (3) εξετάσεων, ελέγχων και λήψης μέτρων υγιεινής σε ευρεία κλίμακα σε δημόσιους χώρους και επιχειρήσεις, με συντονισμένο τρόπο.

Η αυξημένη ζήτηση υποδομών και υπηρεσιών συνδέεται άμεσα με αντίστοιχα μετριαστικά μέτρα ή την αύξηση των δυνατοτήτων των υποδομών, π.χ. συχνότητα μέσων μαζικής μεταφοράς, δημιουργία περισσότερων μονάδων τροφοδοσίας/ εξυπηρέτησης, διαχωρισμός συγκεκριμένων ομάδων ανθρώπων στα κτήρια.

Ένα μεγάλο μέρος των οργανισμών παροχής υπηρεσιών βρίσκεται σε ιδιαίτερα δυσμενή οικονομική κατάσταση, λόγω της απώλειας πελατών και εισοδημάτων αλλά και της μειωμένης δυνατότητας παραγωγής. Μόνο μέσα από σημαντική βραχυπρόθεσμη χρηματοδότηση με στόχο τη διατήρηση των βασικών υπηρεσιών (π.χ. εταιρείες μέσων μαζικής μεταφοράς) θα μπορέσει η οικονομία να επανεκκινήσει. Θεωρητικά, θα ήταν απαραίτητο να εξεταστεί κατά πόσο υπάρχουν διαθέσιμα εφεδρικά αποθέματα σε επίπεδο υποδομών, υλικών και προσωπικού, σε περίπτωση καταστροφών.

Στον τομέα της ενέργειας, τα κατάλληλα κίνητρα μπορούν να επιταχύνουν την ανάπτυξη υποδομών ανανεώσιμης ενέργειας, αντλώντας από τον εγχώριο κατασκευαστικό τομέα και τον κλάδο μηχανικών. Η περαιτέρω αναθεώρηση των μέτρων που σχετίζονται με την ανάπτυξη του τομέα πετρελαίου και φυσικού αερίου (μονάδες εξυπηρέτησης αδρανών πλατφόρμων γεωτρήσεων και υποστηρικτικά σκάφη) μπορεί να καταστήσει την Κύπρο κομβικό σημείο για την περιοχή.

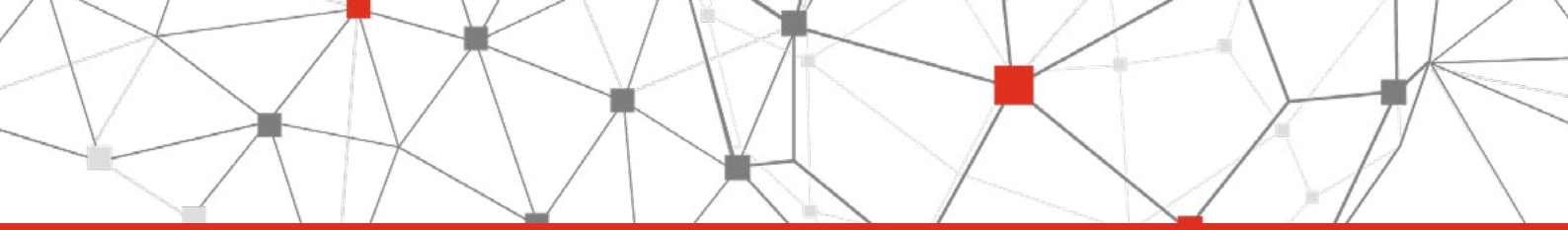
Στον τομέα της γεωργίας, τα κίνητρα τεχνολογικής αναβάθμισης και εισαγωγής πρακτικών φιλικών προς το περιβάλλον μπορούν να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα και να έχουν θετικό αντίκτυπο στην αύξηση των εξαγωγών, μειώνοντας την εξάρτηση από τα εισαγόμενα γεωργικά προϊόντα. Τα κίνητρα αυτά πρέπει να συνδυάζονται με τις προσπάθειες ενίσχυσης της καινοτομίας και του ψηφιακού μετασχηματισμού. Ωστόσο, είναι απαραίτητο να διευκολυνθεί η ανάπτυξη αποτελεσματικών υποδομών (λύσεις για διανομή και εξαγωγή) που θα ενισχύσει την ανταγωνιστικότητα της οικονομικής αυτής δραστηριότητας.

10. Δημοσιονομικά και φορολογικά μέτρα

Η νέα κανονικότητα απαιτεί πράξεις και επενδύσεις τόσο από το κράτος όσο και από τον ιδιωτικό τομέα. Η κυβέρνηση θα πρέπει να διαδραματίσει έναν επιπρόσθετο ρόλο μέσα από τις δημοσιονομικές και φορολογικές της πολιτικές και πρακτικές για (1) να ενθαρρύνει τις δαπάνες και τις επενδύσεις, οι οποίες πλέον θα πρέπει να πληρούν τα νέα μέτρα ασφάλειας και υγείας στις δραστηριότητές τους, (2) να παρέχει άμεση στήριξη στους τομείς που χρειάζονται νέες επενδύσεις, (3) να ενθαρρύνει τους πολίτες να χρησιμοποιούν την τεχνολογία. Αυτά μπορούν να γίνουν στο πλαίσιο των κανονισμών για υγιή ανταγωνισμό, εφαρμόζοντας όλες τις παραχωρήσεις που δύναται να αποφασίσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή υπό τις παρούσες περιστάσεις, για να επιτρέψει στις χώρες μέλη να πετύχουν τους στόχους τους.

Η μικρή φορολογική μεταρρύθμιση σε συνδυασμό με τις προτάσεις που έθεσε το Υπουργείο Οικονομικών το καλοκαίρι του 2019, βελτιώνουν εν μέρει το προτεινόμενο πακέτο, δίνοντάς του μια νέα διάσταση. Πιο κάτω παρατίθενται ορισμένα επιπρόσθετα προτεινόμενα μέτρα:

1. Για συγκεκριμένα προκαθορισμένα έξοδα / δαπάνες / εισφορές / επενδύσεις (π.χ. έξοδα απολύμανσης, τεχνολογίας, ψηφιακή αναβάθμιση, εισφορά σε σχετικά έργα Έρευνας & Ανάπτυξης) να εξεταστεί η πιθανότητα:
 - α) έκπτωσης φόρου μεγαλύτερης αξίας από αυτής του εξόδου
 - β) εφάπαξ επίδομα επένδυσης
 - γ) μεταφοράς απωλειών πέραν της υφιστάμενης πενταετούς φορολογικής περιόδου και/ή επιστροφή αυτών των απωλειών.
2. Για να διευκολυνθούν οι συγχωνεύσεις και εξαγορές σε συγκεκριμένους κλάδους/ επενδύσεις για μετατροπή παρούσας χρήσης σε πιο αναγκαία χρήση/απευθείας επενδύσεις, και η αλλαγή χρήσης σε συγκεκριμένους τομείς π.χ. στέγες ηλικιωμένων, να αξιολογηθούν τα πιο κάτω:
 - α) τα κίνητρα που αναφέρονται στο πιο πάνω προτεινόμενο μέτρο
 - β) οι φορολογικές απαλλαγές ή η μείωση φορολογικών συντελεστών για συγκεκριμένη περίοδο ή για συγκεκριμένο ύψος εισοδήματος με πλαφόν

- γ) οι φορολογικές απαλλαγές ή η μείωση φορολογικών συντελεστών για συγκεκριμένη περίοδο κατά την οποία το κτήριο θα χρησιμοποιείται από την κυβέρνηση ως νοσοκομείο.
3. Επαναφορά της απαλλαγής της φορολογίας επί των κεφαλαιακών κερδών για ακίνητη περιουσία που αποκτήθηκε το 2020 και ει δυνατόν και το 2021.
 4. Διευκόλυνση της ψηφιοποίησης των νοικοκυριών, μέσα από έκπτωση συγκεκριμένου ποσού από την ατομική ετήσια φορολογία, με την προϋπόθεση ότι η ευρυζωνική (broadband) σύνδεση του νοικοκυριού είναι συγκεκριμένων προδιαγραφών.
 5. Προσέλκυση ταλέντου στην Κύπρο μέσα από την επέκταση των υφιστάμενων απαλλαγών από φορολογίες που προσφέρονται σε νέους επαγγελματίες που εγκαθίστανται στην Κύπρο.
 6. Δυνατότητα μεταφοράς φορολογικών απωλειών του 2020, και ει δυνατόν και του 2021 πέραν της πενταετούς περιόδου.
 7. Ακύρωση ή αναστολή (για συγκεκριμένη χρονική περίοδο) των κανονισμών της κατανομής λογιζόμενων μερισμάτων – Όσο απαιτείται από τις επιχειρήσεις να διατηρούν ρευστότητα και κέρδη εντός της επιχείρησης και να τα επαναεπενδύουν για σκοπούς ψηφιοποίησης κτλ., το μέτρο της πληρωμής φόρων στη διανομή λογιζόμενων μερισμάτων θα πρέπει να αρθεί, ενώ θα μπορούσαν να εφαρμοστούν περισσότερες πρόνοιες για επανεπένδυση (π.χ. αφαίρεση νοητών τόκων).
 8. Για στήριξη της Έρευνας και της Καινοτομίας στην Τεχνολογία:
 - α) Όλες οι επιβαρύνσεις από κεφαλαιουχικές εκπώσεις πνευματικής ιδιοκτησίας θα πρέπει να διαγραφούν
 - β) Φορολογικές πιστώσεις στην Έρευνα και την Καινοτομία
 9. Για να βοηθηθεί η ρευστότητα, πρέπει να επιτραπεί η αναστολή του ΦΠΑ εισροών στις εισαγωγές. Ο ΦΠΑ στις εισαγωγές θα πρέπει να υπολογίζεται μέσω πρόβλεψης αντίστροφης επιβάρυνσης αντί να προπληρώνεται στο τελωνείο. Αυτό το μέτρο μπορεί να υιοθετηθεί είτε σε προσωρινή είτε σε μόνιμη βάση.
 10. Δημιουργία πιο δίκαιων και ευνοϊκών συνθηκών για τους κατασκευαστές προϊόντων που χρησιμοποιούνται από την κατασκευαστική βιομηχανία όπως προϊόντα αλουμινίου – Επέκταση της εφαρμογής του μέτρου της πρόβλεψης αντίστροφης επιβάρυνσης και στην πώληση αγαθών που χρησιμοποιούνται στον κατασκευαστικό τομέα. Αυτό θα δημιουργήσει ένα ίσο πεδίο δραστηριοποίησης μεταξύ των βιομηχανιών που δραστηριοποιούνται στην Κύπρο και αυτών που δραστηριοποιούνται σε άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, καθώς και στις κατεχόμενες περιοχές της Κύπρου.
 11. Επέκταση της επιλογής φορολογίας (επιβολή ΦΠΑ) στα εμπορικά ακίνητα και στα ακίνητα που έχουν μισθωθεί από επιχειρήσεις που εκτελούν εργασίες που υπόκεινται σε ΦΠΑ πέραν του 90%. Αυτό πρέπει να είναι στη βούληση του ιδιοκτήτη του ακινήτου. Τα υφιστάμενα ενοικιαστήρια συμβόλαια δεν πρέπει να επηρεαστούν από το μέτρο μέχρι την λήξη τους.
 12. Να επιτραπεί η ανάκτηση του ΦΠΑ εισροών στην πώληση ή στην ενοικίαση αυτοκινήτων τύπου σαλούν στις επιχειρήσεις όπου (και στον βαθμό που) αυτά τα αυτοκίνητα χρησιμοποιούνται για επιχειρησιακούς σκοπούς. Αυτό θα είναι ευεργετικό για την τουριστική βιομηχανία αφού μπορεί να διευκολύνει την ανανέωση του στόλου των εταιρειών ενοικίασης αυτοκινήτων. Επίσης, με αυτό το μέτρο απαλείφεται το φορολογικό μειονέκτημα των επιχειρήσεων στην Κύπρο (μπορεί να εφαρμοστεί για επιχειρήσεις που δημιουργούν κεντρικά γραφεία στην Κύπρο).

Προτάσεις προς τον επιχειρηματικό τομέα

Σύμφωνα με την έρευνα της PwC ανάμεσα σε Οικονομικούς Διευθυντές σχετικά με τον τρόπο αντίδρασης των κυπριακών επιχειρήσεων στην πανδημία του κορονοϊού, οι οργανισμοί στην Κύπρο φαίνεται να σχεδιάζουν την αντίδραση τους στις προκλήσεις της κρίσης και να μετατρέπονται σε πιο καλά προετοιμασμένους και ανθεκτικούς οργανισμούς, ικανούς να αντιμετωπίσουν τη νέα κανονικότητα μετά το πρώτο κύμα της πανδημίας. Τα πρώτα σχέδια που τίθενται σε εφαρμογή αφορούν στα μέτρα ασφάλειας στο χώρο εργασίας, στην ψηφιακή αναβάθμιση που να μπορεί να υποστηρίξει την εργασία εξ αποστάσεως, σε αυτοματισμούς και στην εφαρμογή υβριδικών μοντέλων εργασίας. Παραθέτουμε τις προτάσεις που προέκυψαν μέσα από την έρευνά μας, με τη μορφή κινήτρων με στόχο την αποτελεσματική διαχείριση και έλεγχο της παρούσας κατάστασης αλλά και την προετοιμασία για τη νέα κανονικότητα.

Μέτρα που ετοιμάζονται να λάβουν οι επιχειρήσεις για την επιστροφή στους χώρους εργασίας

Τα δύο πιο δημοφιλή μέτρα σύμφωνα με τους Οικονομικούς Διευθυντές σε σχέση με την επιστροφή στους χώρους εργασίας είναι η εφαρμογή των νέων μέτρων για την **ασφάλεια στο χώρο εργασίας** και την προστασία του προσωπικού, αλλά και τα πιο στρατηγικά μέτρα σε σχέση με την **αυτοματοποίηση και την εξ αποστάσεως εργασία**.

1. Προετοιμασία των εφοδιαστικών αλυσίδων και των προμηθευτών για την επανεκκίνηση της οικονομίας

Οι εφοδιαστικές αλυσίδες σε βασικές βιομηχανίες θα πρέπει να ελεγχθούν από πολύ νωρίς και να προετοιμαστούν για την επανεκκίνηση μέσα από δοκιμαστικά σενάρια. Επιπρόσθετα, χρειάζεται μια ενημερωμένη γενική εικόνα για όλους τους προμηθευτές και τις εφοδιαστικές αλυσίδες για να μπορεί να επιτευχθεί η άμεση προσαρμογή στις απρόσμενες αλλαγές. Οι υφιστάμενες μη καταγεγραμμένες διαδικασίες αποθήκευσης των βασικών προϊόντων πρέπει να καταγραφούν για να διευκολυνθεί η αντιμετώπιση μιας νέας κρίσης. Ο έλεγχος ανθεκτικότητας των εφοδιαστικών αλυσίδων μέσω υποχρεωτικών stress tests αποτελεί βασικό μέρος των μελλοντικών επιχειρηματικών μοντέλων. Στη φαρμακευτική βιομηχανία, για παράδειγμα, χρειάζεται να αναθεωρηθούν τα μέτρα βελτίωσης της πρόσβασης σε εξαγωγές φαρμακευτικών προϊόντων.

2. Εφαρμογή των μέτρων ασφάλειας του προσωπικού σε μεγάλους οργανισμούς και δημιουργία ιατρικών υποδομών στον χώρο εργασίας

Η προσαρμογή των μέτρων ασφάλειας στον εργασιακό χώρο κατά την πανδημία του κορονοϊού κρίνεται απαραίτητη. Απαιτούνται μέτρα όπως έλεγχοι εισόδου για τον περιορισμό του αριθμού των ατόμων σε ένα κτίριο, υποχρεωτικές μετρήσεις της θερμοκρασίας των εργαζομένων, έλεγχος του ποσοστού πληρότητας του χώρου και χρήση των εφαρμογών υγείας σε εταιρικά κινητά τηλέφωνα για την προστασία των εργαζομένων και των πελατών, ιδίως των ευπαθών ομάδων. Επιπλέον, μπορούν να δημιουργηθούν υποδομές διαχωρισμού του χώρου, έτσι ώστε να μπορεί να γίνει φυσικός διαχωρισμός των εργαζομένων, εάν υπάρξει ανάγκη. Οι οργανισμοί μπορούν επίσης να βοηθήσουν στη διενέργεια εξετάσεων για να προσδιορίσουν εάν κάποιος έχει μολυνθεί ή έχει δημιουργήσει αντισώματα. Προς αυτήν την

κατεύθυνση απαιτούνται οι κατάλληλες ιατρικές δομές εντός του χώρου εργασίας, οι οποίες θα πρέπει να δημιουργηθούν σε περίπτωση που δεν υπάρχουν ήδη, και που μπορεί να προσφερθούν σε συνεργασία με τρίτους οργανισμούς υπηρεσιών υγείας. Η ανάθεση των ευθυνών και ο καθορισμός αρμοδίων είναι ιδιαίτερα σημαντικά στον τομέα της εργασιακής υγείας και ασφάλειας, προκειμένου να προσφέρεται ιατρική φροντίδα εκεί που χρειάζεται, για παράδειγμα στην καντίνα, στα γραφεία «ανοιχτού χώρου» ή στη γραμμή παραγωγής.

3. Επανεξέταση και προσαρμογή της επιστροφής στην εργασία καθώς και των πελατειακών σχέσεων

Όπου απαιτείται φυσική παρουσία, οι προσαρμογές είναι απαραίτητες. Πολλοί οργανισμοί εργάζονται ήδη πυρετωδώς για άμεσες αλλαγές, όπως:

1. Οι υποδομές στο χώρο εργασίας. Οι αίθουσες εργασίας, οι χώροι προσωπικού, οι καντίνες, οι αίθουσες συνεδριάσεων κλπ. πρέπει να επανασχεδιαστούν έτσι ώστε να μπορούν να διατηρηθούν οι αποστάσεις ασφαλείας.
2. Προγραμματισμός της εργασίας, έτσι ώστε να βρίσκονται λιγότερα άτομα σε ένα δωμάτιο την ίδια στιγμή, όπως μέσω της εκ περιτροπής χρήσης του γραφείου ή της ομαδοποίησης των εργαζομένων (Ομάδα Α, Ομάδα Β). Το θέμα της εργασίας εξ αποστάσεως επιστρέφει ως ανάγκη. Αλλά η εργασία από το σπίτι επηρεάζει σημαντικά την εταιρική κουλτούρα και πρέπει να συνοδεύεται από πρακτικές ενσωμάτωσης. Τα εικονικά διαλείμματα, οι διαδικτυακές δραστηριότητες αναψυχής και τα αθλητικά προγράμματα πρέπει να γίνουν αναπόσπαστο μέρος της εταιρικής κουλτούρας.
3. Σχετικά με την αλληλεπίδραση με πελάτες έχουν ήδη γίνει τεράστιες αλλαγές. Ακόμα κι αν χαλαρώσουν σταδιακά τα περιοριστικά μέτρα, ορισμένα θα συνεχίσουν να υφίστανται για μεγάλο χρονικό διάστημα. Για παράδειγμα, η πυκνότητα των επισκεπτών σε καταστήματα (π.χ. στην Αυστρία το άνοιγμα των καταστημάτων με χώρο πώλησης κατάστημα έως 400 τ.μ., ένας

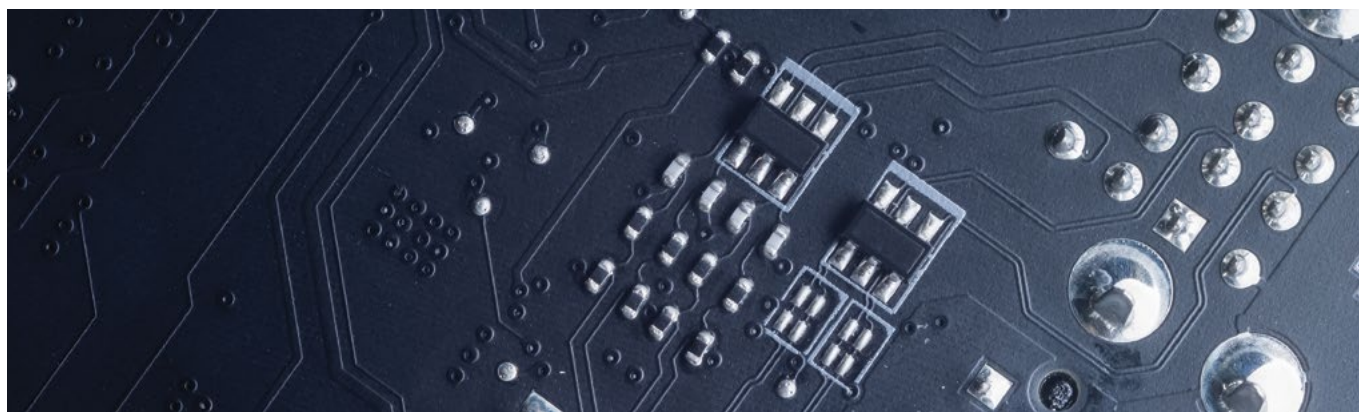
πελάτης ανά 20 τ.μ., έλεγχος εισόδου), η προτεινόμενη ή υποχρεωτική χρήση μάσκας, η παροχή μέσων απολύμανσης, η τήρηση μεγαλύτερων αποστάσεων σε εστιατόρια και η αύξηση της προσφοράς “take away”. Αυτά τα μέτρα είναι επιτακτικά, προκειμένου να μπορέσει το λιανεμπόριο και η εστίαση να επανεκκινήσουν τις επιχειρηματικές τους δραστηριότητες και να ανακουφιστεί ή να αποτραπεί η “υπαρξιακή κρίση” μιας ολόκληρης βιομηχανίας. Για το σκοπό αυτό, πρέπει να αναπτυχθούν ειδικές διαδικασίες σύμφωνα με τον κάθε τομέα, ιδιαίτερα στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (π.χ. κομμωτήρια, λιανικό εμπόριο). Στον τραπεζικό τομέα, οι τράπεζες θα μπορούσαν να παρατείνουν προσωρινά το ωράριο εξυπηρέτησης των πελατών τους για να ανταποκριθούν στην αυξημένη προσέλευση τους στα καταστήματα γεγονός που αναμένεται μετά της χαλάρωσης των μέτρων, καθώς και στην ανάγκη διατήρησης των αποστάσεων ασφαλείας. Παράλληλα, θα πρέπει να ενθαρρύνονται οι διαδικτυακές τραπεζικές συναλλαγές, που να επιτρέπουν και την επεξεργασία αιτήσεων δανείων, αξιοποιώντας τις υφιστάμενες λύσεις χρηματοπιστωτικής τεχνολογίας (Fin Tech). Αξίζει να σημειωθεί ότι κατά τη διάρκεια της καραντίνας, οι πελάτες κατάφεραν να προσαρμοστούν στη χρήση διαδικτυακών τραπεζικών συναλλαγών πολύ πιο γρήγορα από ότι αναμενόταν. Αυτό λοιπόν που επιτάσσει η νέα κανονικότητα δεν είναι μια διαφορετική στρατηγική από τα τραπεζικά ιδρύματα αλλά η γρηγορότερη εφαρμογή της, ιδιαίτερα τώρα που έχουν ήδη αρθεί τα εμπόδια προς κάθε αλλαγή.

4. Δημιουργία κινήτρων για ευέλικτα μοντέλα συμβάσεων και χρόνου εργασίας

Δεδομένου ότι η επανεκκίνηση αναμένεται να πραγματοποιηθεί σταδιακά και σε κύματα, είναι σημαντικό να ληφθούν υπόψη οι αλληλεπιδράσεις μεταξύ των διαφορετικών τομέων της κοινωνίας. Επειδή τα σχολεία είναι κλειστά και μερικά από αυτά ενδέχεται να παραμείνουν κλειστά για περισσότερο διάστημα από άλλους τομείς, οι εργαζόμενοι με παιδιά θα χρειάζονται ακόμη πιο ευέλικτα ωράρια εργασίας. Αυτό κρίνεται απαραίτητο, διότι σε περίπτωση επανεμφάνισης κρουσμάτων μπορεί να χρειαστεί να μπουν ξανά σε καραντίνα ολόκληρες ομάδες ατόμων.

5. Αύξηση ασφάλειας στον κυβερνοχώρο

Η απότομη μετάβαση στην εργασία από το σπίτι (Home Office) έχει δημιουργήσει πρόσθετους κινδύνους από επιθέσεις στον κυβερνοχώρο, όπως το ηλεκτρονικό “ψάρεμα” (phishing) και το spamming. Επομένως, είναι απαραίτητο να πραγματοποιούνται συνεχείς έλεγχοι για να εντοπίζονται και να αποφεύγονται έγκαιρα οι επιθέσεις. Προκειμένου να ικανοποιηθούν οι αυξημένες απαιτήσεις, απαιτείται να αναπτυχθούν οι κατάλληλες υποδομές τεχνολογίας και ασφάλειας στον κυβερνοχώρο. Δεδομένου ότι το 90% των επιτυχών επιθέσεων οφείλονται σε ανθρώπινο λάθος, είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν άμεσα οι δεξιότητες των εργαζομένων μέσω εσωτερικών ενημερωτικών εκστρατειών και εκπαίδευσης.

6. Φιλοξενία και Αναψυχή

Καθώς δεν είναι βέβαιος ο χρόνος που θα χρειαστεί για την οριστική αντιμετώπιση της πανδημίας του κορονοϊού, οι τομείς της φιλοξενίας και αναψυχής αντιμετωπίζουν το εξής δίλημμα: να προχωρήσουν σε άμεσες δραστηριότητες προσαρμογής ή να ρισκάρουν να παραμείνουν αδρανείς για ένα διάστημα.

Για να αποφευχθεί η αδράνεια, ο κλάδος καλείται να επιδείξει μια άνευ προηγουμένου προσαρμοστικότητα σε εθνικό επίπεδο. Οι λύσεις που πρόκειται να εφαρμοστούν πρέπει να σχεδιαστούν με συλλογικό τρόπο, με την εμπλοκή της κυβέρνησης, των τοπικών αρχών, των συντεχνιών και του ιδιωτικού τομέα. Με αυτόν τον τρόπο θα υπάρξει συνοχή και ομοιογένεια στις προσφερόμενες υπηρεσίες, κάτι που θα αναβαθμίσει το τουριστικό προϊόν της Κύπρου και θα δημιουργήσει μια νέα κουλτούρα φιλοξενίας που θα στοχεύει στη διασφάλιση της υγείας, της ασφάλειας και της άνεσης των επισκεπτών. Αυτή η εξέλιξη θα έχει θετικό αντίκτυπο εάν η Κύπρος αξιοποιήσει την μέχρι στιγμής επιτυχή αντιμετώπιση της πανδημίας.

Ενώ κάποια μέτρα ίσως είναι απαραίτητα σε βραχυπρόθεσμο ή μεσοπρόθεσμο ορίζοντα, η προσπάθεια για μια ευρύτερη αναβάθμιση και καινοτόμο ανάπτυξη θα ενισχύσει την προσαρμοστικότητα και την ανθεκτικότητα της τουριστικής βιομηχανίας.

Κατά τη διάρκεια της προετοιμασίας ενός καινοτόμου σχεδίου δράσης, προκύπτουν ορισμένοι προβληματισμοί, τους οποίους παραθέτουμε πιο κάτω:

1. Η Κύπρος διαθέτει το μοναδικό πλεονέκτημα να μπορεί να προσφέρει εστίαση και ψυχαγωγία σε εξωτερικούς χώρους από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο. Τα μέτρα που θα επιτρέπουν τη χρήση μόνο εξωτερικών χώρων σε εστιατόρια και μπαρ από πελάτες μπορεί να ωφελήσουν την Κύπρο ως τουριστικό προορισμό, καθώς οι επιχειρήσεις μπορούν να προσαρμοστούν ευκολότερα σε σύγκριση με άλλους ευρωπαϊκούς προορισμούς. Πέραν των ιδιωτικών χώρων, μπορούν να διατεθούν δημόσιοι χώροι για το σκοπό αυτό (πλατείες,

πεζόδρομοι, κλπ.) για να αυξηθούν οι εξωτερικοί χώροι εστίασης και ψυχαγωγίας.

2. Τα ξενοδοχεία θα πρέπει να είναι έτοιμα να προσφέρουν επιπρόσθετες υπηρεσίες δωματίου, καθώς ορισμένοι πελάτες θα προτιμούν να αποφεύγουν να γευματίζουν στα πολυσύχναστα εστιατόρια. Θα πρέπει να γίνουν οι αναγκαίες τροποποιήσεις στις επιλογές του μενού αλλά και στη γενικότερη οργάνωση των γευμάτων, καθώς δεν θα μπορούν να προσφέρονται στο μπουφέ στο βαθμό που προσφέρονται σήμερα. Συνεπώς, η αναβάθμιση της ποιότητας των υπηρεσιών θα οδηγήσει στην ευρύτερη αναβάθμιση του τουριστικού προϊόντος.
3. Η δυνατότητα δείπνου στο μπαλκόνι του δωματίου με ψυχαγωγία από τον κήπο του ξενοδοχείου είναι άλλη μια καινοτόμος εναλλακτική λύση. Αναμένεται ότι θα υπάρξει πλειάδα επιλογών ψυχαγωγίας, καθώς για αρκετούς καλλιτέχνες δεν θα υφίσταται ακόμα η επιλογή διεξαγωγής συναυλιών.
4. Χρήση των μεγάλων ανοιχτών χώρων για drive-in θέατρο, κινηματογράφο, συναυλίες.
5. Οι προσφερόμενες υπηρεσίες στις παραλίες πρέπει επίσης να προσαρμοστούν, για να τηρούνται οι αποστάσεις ασφαλείας. Μπορούν να αναπτυχθούν καινοτόμες τεχνολογίες για κράτηση και προπληρωμή υπηρεσιών παραλίας με χρονικό περιορισμό στη χρήση, ώστε να επιτραπεί η πρόσβαση σε περισσότερα άτομα.
6. Για να επιτευχθεί η αποσυμφόρηση των ξενοδοχείων και των παράλιων περιοχών και για να προωθηθούν περισσότερο και άλλες περιοχές της Κύπρου, πρέπει να αναπτυχθεί και να γίνει πιο ανταγωνιστικός ο κλάδος ενοικίασης των αυτοκινήτων. Θα μπορούσαν επίσης να αναπτυχθούν εφαρμογές που να διευκολύνουν τους επισκέπτες (ξένους και ντόπιους) να επισκέπτονται εναλλακτικούς προορισμούς, αποκτώντας μια πιο αυθεντική κυπριακή εμπειρία. Οι εφαρμογές αυτές πρέπει να αναπτυχθούν άμεσα και να έχουν την έγκριση του Υφυπουργείου Τουρισμού για να διασφαλίζεται η ποιότητά τους. Μια τέτοια εφαρμογή θα μπορούσε να είναι ένα πρόγραμμα κινήτρων/βαθμών που να καλύπτει συγκεκριμένες

αγροτικές διαδρομές και να περιλαμβάνει διαμονή σε παραδοσιακά καταλύματα, γεύματα σε εστιατόρια, προϊόντα και υπηρεσίες σε συγκεκριμένες διαδρομές/περιοχές (π.χ. ποδηλασία, επίσκεψη σε καταφύγια ζώων και πουλιών, οινοποιεία, κλπ.). Μέσα από την εφαρμογή, οι επισκέπτες θα μπορούν να συλλέγουν βαθμούς όταν μοιράζονται τις ιστορίες τους στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, προωθώντας τις εν λόγω τοποθεσίες και υπηρεσίες. Έπειτα θα μπορούν να εξαργυρώνουν τους βαθμούς τους σε άλλους χώρους κατά τη διαμονή τους στην Κύπρο. Βραχυπρόθεσμα αναμένεται ότι ο εσωτερικός τουρισμός θα βοηθήσει στο μετριασμό των αρνητικών επιπτώσεων το 2020. Ωστόσο για να προωθηθεί ο εσωτερικός τουρισμός απαιτούνται κίνητρα, όπως μειωμένες τιμές για ντόπιους και παρατεταμένη καλοκαιρινή άδεια (μπορεί να επιτραπεί χρήση μελλοντικής άδειας ή η άδεια άνευ απολαβών).

7. Οι βίλες και τα αυτόνομα διαμερίσματα προσφέρουν μια καλή ευκαιρία για διακοπές κατά τη διάρκεια των περιοριστικών μέτρων. Για την περαιτέρω αναβάθμιση αυτού του προϊόντος, μπορούν να προσφερθούν κυβερνητικά κίνητρα για ανακαίνιση και δημιουργία υποστηρικτικών υποδομών όπως παροχή φαγητού, ψώνια με κατ' οίκον παράδοση, υπηρεσίες καθαριστηρίου, καθαρισμού δωματίων και πισίνας, κλπ.
8. Απαιτείται ένα ευρύτερο σχέδιο προώθησης που, ανάμεσα σε άλλα, θα επικοινωνεί τις κρατήσεις από νωρίς (early bird discounts), κουπόνια με κρατική εγγύηση για προπληρωμένες διακοπές που ακυρώθηκαν το 2020, προώθηση κρατήσεων μέσα από κυπριακές ιστοσελίδες.
9. Το κράτος μπορεί να προσφέρει κίνητρα στις επιχειρήσεις που θα επιλέξουν να λειτουργήσουν τηρώντας αυστηρά τα προστατευτικά μέτρα και προσαρμόζοντας το προϊόν τους ανάλογα. Μέσα από την προσαρμογή συμβάλλουν θετικά στην ανάπτυξη της οικονομίας και δεν παραμένουν αδρανείς.

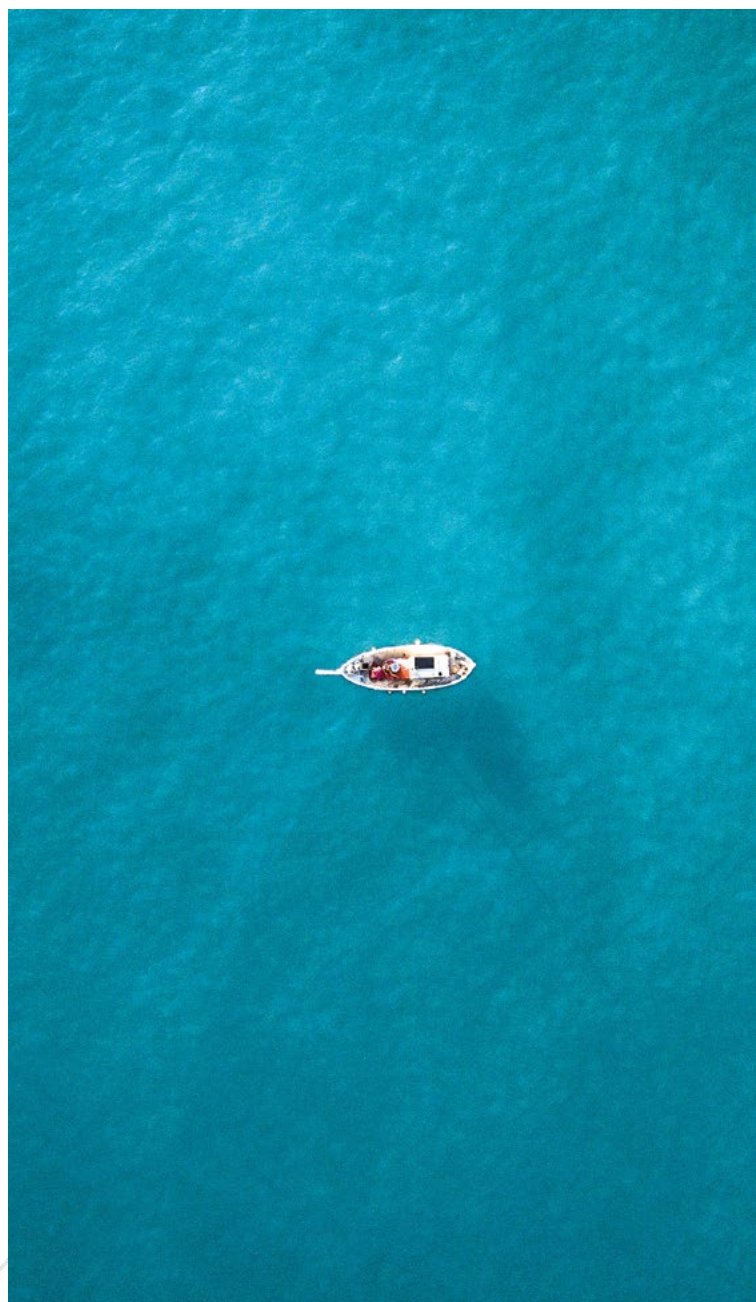
10. Θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα «Σχέδιο Συμμόρφωσης στα Μέτρα κατά του Κορονοϊού» από το κράτος, σύμφωνα με το οποίο θα μπορούν να ελέγχονται και να αξιολογούνται διάφορων ειδών επιχειρήσεις και υπηρεσίες (ξενοδοχεία, εστιατόρια, παραλίες, κλπ.) και να πιστοποιείται η τήρηση των σχετικών μέτρων ασφάλειας. Οι επιχειρήσεις και υπηρεσίες που θα πληρούν τις προδιαγραφές θα διαφημίζονται σε ειδικό διαδικτυακό κατάλογο και σε άλλα μέσα. Με αυτόν τον τρόπο, το κράτος θα πετύχει την πιο αποτελεσματική συμμόρφωση, ενώ θα συμβάλει στην διάχυση χρήσιμων πληροφοριών για τον καταναλωτή.

Τα πιο κάτω βήματα αποτελούν προϋποθέσεις για την επιτυχία των πρωτοβουλιών που θα αναπτυχθούν:

1. Ανακοίνωση ξεκάθαρων οδηγιών για τα απαραίτητα πρότυπα ασφάλειας και υγείας από τις αρχές.
2. Οι λύσεις ελέγχου υγείας και ιχνηλάτησης επαφών των εργαζομένων και των πελατών είναι ακόμα πιο σημαντικές σε αυτόν τον τομέα – αυτές μπορεί να αποτελέσουν μέρος μιας ευρύτερης εθνικής πολιτικής ή να σχεδιαστούν ειδικά για τον κλάδο, αλλά πρέπει να εφαρμοστούν άμεσα.
3. Όλοι οι εμπλεκόμενοι στον κλάδο θα πρέπει να ανταποκριθούν στις προκλήσεις με υπευθυνότητα και συνέπεια, αντιλαμβανόμενοι ότι η παρούσα κατάσταση θα οδηγήσει σε χαμηλή πληρότητα και μείωση των εσόδων.
4. Είναι ιδιαίτερα σημαντική η προληπτική επαφή με μεγάλες ταξιδιωτικές εταιρείες, οι οποίες μπορούν να παρέχουν ενημέρωση όσον αφορά τις εκτιμήσεις και τις προβλέψεις τους και να αποτελέσουν μέρος των προσφερόμενων λύσεων.
5. Απαιτούνται εμφανείς έλεγχοι και επιβολή των κανονισμών για να αναπτυχθεί η εμπιστοσύνη ανάμεσα στους επισκέπτες και στην προώθηση του τουριστικού προϊόντος.
6. Έγκαιρη λήψη μέτρων από όλους τους εμπλεκόμενους.
7. Συντονισμένη επικοινωνία και προώθηση από το κράτος και τις επιχειρήσεις, συμπεριλαμβανομένων των διμερών συμφωνιών με άλλες χώρες για αλληλοπροώθηση του τουριστικού προϊόντος. Στην επικοινωνιακή στρατηγική θα πρέπει να δίνεται έμφαση στη δυνατότητα του συστήματος υγείας να περιθάλψει κρούσματα του ιού, καθώς και στην μέχρι στιγμής επιτυχή αντιμετώπιση της πανδημίας.

Μέσα από αυτήν την κρίση δημιουργείται μια μοναδική ευκαιρία για μια συλλογική προσπάθεια που θα οδηγήσει στον μετασχηματισμό της τουριστικής βιομηχανίας, καθώς και στην αναβάθμιση και στη διαφοροποίηση του τουριστικού μας προϊόντος, δημιουργώντας μια νέα ταυτότητα για την Κύπρο ως τουριστικό προορισμό με υψηλή ποιότητα φιλοξενίας.

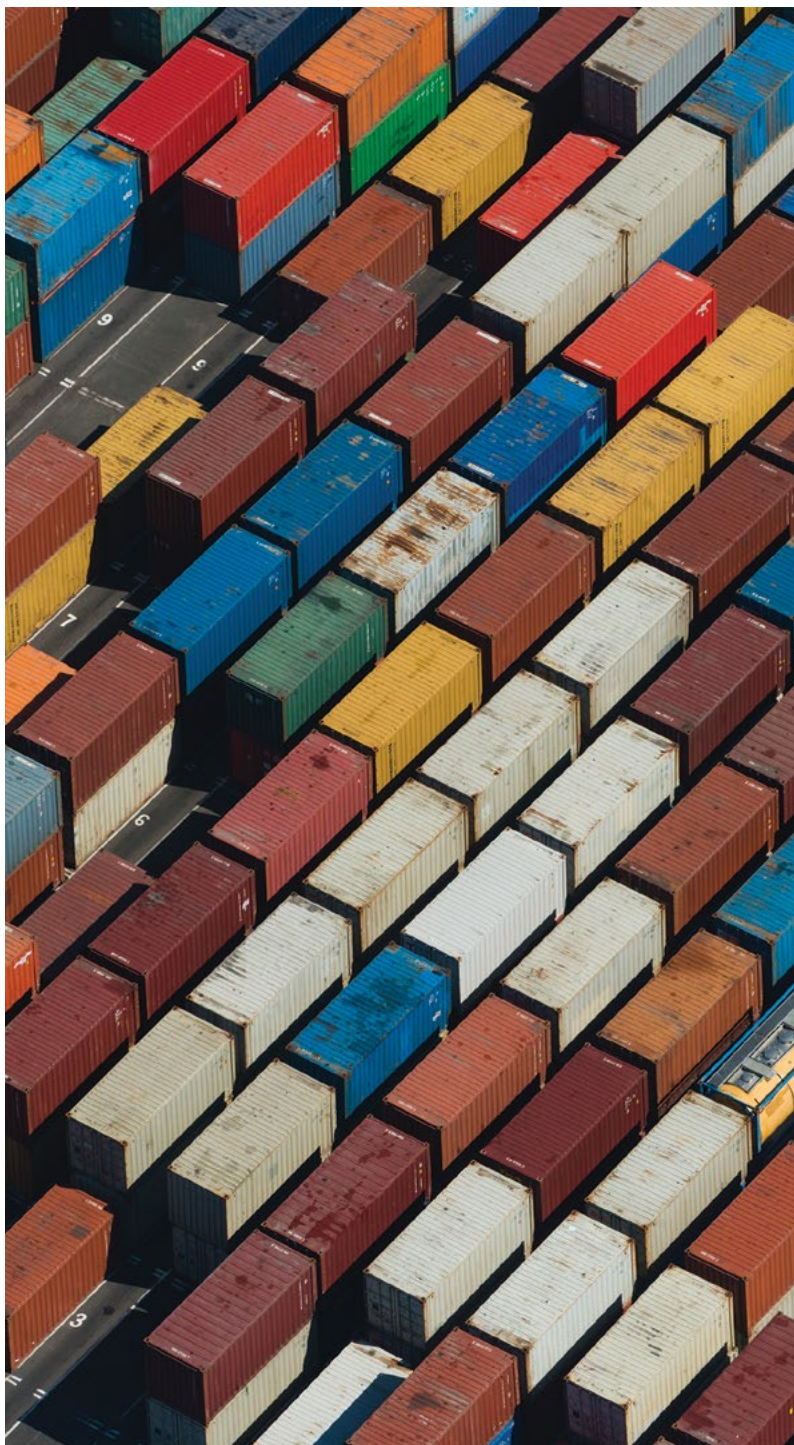
7. Λιανικό εμπόριο

Ο τομέας του λιανικού εμπορίου είχε περισσότερο χρόνο να προσαρμοστεί στη νέα κανονικότητα και κατάφερε να αναπτύξει ένα πιο ευέλικτο τρόπο λειτουργίας από τους τομείς του τουρισμού και της βιομηχανίας. Ωστόσο, παρά την ταχύτατη προσαρμογή στις παραγγελίες online και στην αποστολή προϊόντων, το επίπεδο των υπηρεσιών απαιτεί σημαντική αναβάθμιση για να διατηρηθεί. Χρειάζεται να επενδυθεί χρόνος και προσωπικό σε ολόκληρη τη διαδικασία διαχείρισης παραγγελιών, από τη λήψη της παραγγελίας, την οργάνωση της αποστολής, την παράδοση, μέχρι και την αξιοποίηση της ανατροφοδότησης από τον πελάτη, για να υπάρχει διαρκής αναβάθμιση και βελτίωση των υπηρεσιών. Κάτι τέτοιο δεν μπορεί να επιτευχθεί αυτόματα αλλά απαιτεί μετασχηματισμό των μοντέλων λειτουργίας των επιχειρήσεων, προσαρμογή στις νέες τεχνολογίες και εκπαίδευση του προσωπικού σε νέες δεξιότητες.

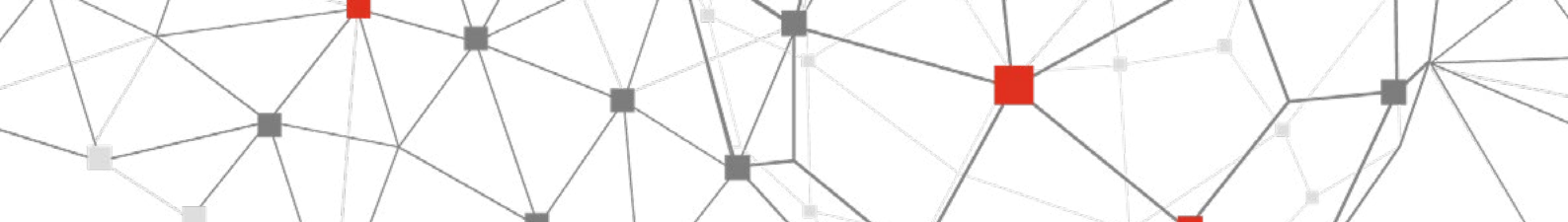
Σχετικές πρωτοβουλίες στον κλάδο του λιανικού εμπορίου μπορούν να περιλαμβάνουν τα ακόλουθα :

1. Κυβερνητικά κίνητρα για αναβάθμιση των τεχνολογιών και βελτίωση των δυνατοτήτων και του επιπέδου εξυπηρέτησης στον τομέα των μεταφορών και της παράδοσης μέσα από την εκπαίδευση του προσωπικού και την εφαρμογή νέων επιχειρηματικών μοντέλων
2. Συνεργασία ανάμεσα στις επιχειρήσεις και στην τοπική αυτοδιοίκηση για διευκόλυνση ευάλωτων ομάδων πολιτών (π.χ. τηλεφωνικά κέντρα που να βοηθούν άτομα που δεν μπορούν να παραγγείλουν online)
3. Τοποθέτηση ειδικών κιβωτίων παραλαβής δεμάτων (parcel lockers) έξω από οικίες ή σε διάφορα σημεία (υπεραγορές, χώροι στάθμευσης, ταχυδρομεία, κλπ.) στα οποία να τοποθετούνται τα δέματα για παραλαβή από τους πελάτες σε χώρο και χρόνο που τους βολεύει, με τη μέθοδο “click and collect” που προσφέρεται ήδη σε διάφορα μέρη του κόσμου.

Στον κλάδο του λιανικού εμπορίου οι αλλαγές που έχει επιφέρει η πανδημία μπορούν να επιταχύνουν την αναβάθμιση του τομέα, μέσα από ένα πιο παραγωγικό μοντέλο που θα προσφέρει βελτιωμένη εξυπηρέτηση πελατών.

B. Κοινωνία

Τα μέτρα για την καταπολέμηση της πανδημίας περιλαμβάνουν σημαντικούς περιορισμούς στις ατομικές ελευθερίες, όπως τον περιορισμό της κυκλοφορίας, την απαγόρευση επαφών, το κλείσιμο καταστημάτων, την απαγόρευση εκδηλώσεων κλπ. Τα μέτρα που ανακοινώθηκαν από την κυβέρνηση έχουν εφαρμοστεί αποτελεσματικά και προσαρμόζονται διαρκώς στη βάση των επιδημιολογικών δεδομένων.

Σύμφωνα με το MIT Technology Review, τον Απρίλιο του 2020 βρίσκονταν σε διαδικασία ανάπτυξης 50 πιθανά εμβόλια και σχεδόν 100 πιθανές θεραπείες (Milken Institute), ενώ έχουν ήδη καταγραφεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας εκατοντάδες κλινικές δοκιμές. Ωστόσο, χρειάζεται αρκετός χρόνος μέχρι να διατεθεί στην αγορά ένα εμβόλιο, συνεπώς θα ήταν αφελές να θεωρήσει κανείς ότι μετά από εβδομάδες εντατικών περιοριστικών μέτρων θα μπορούσαμε σύντομα να επιστρέψουμε στους ρυθμούς ζωής όπως πριν την πανδημία. Ο κίνδυνος υποτροπής και η πιθανότητα ενός «δεύτερου κύματος» θα συνεχίσουν να επηρεάζουν την κοινωνική μας συνύπαρξη μέχρι το εμβόλιο να διατεθεί στην αγορά.

Η επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα σε αποτελεσματικούς ελέγχους και καταπατήσεις των προσωπικών ελευθεριών, αποτελεί μεγάλη πρόκληση. Οι παράπλευρες ζημιές που μπορεί να προκληθούν από την παρατεταμένη επιβολή περιοριστικών μέτρων, όπως η πώληση της κοινωνίας, το αίσθημα του «πατερναλισμού», η αύξηση της ενδοοικογενειακής βίας, τα ψυχολογικά προβλήματα, η μοναξιά π.χ. σε ηλικιωμένα άτομα, και οι υπαρξιακοί φόβοι, ειδικά ανάμεσα σε άτομα που εργάζονται στον τομέα της ψυχαγωγίας, του πολιτισμού ή του αθλητισμού, θα πρέπει να κρατηθούν σε όσο το δυνατόν χαμηλότερα επίπεδα (“Making the fight against the corona pandemic sustainable”, 2020). Η Κύπρος αποτελεί μια ιδιαίτερη περίπτωση, καθώς στηρίζεται σε ένα κοινωνικό σύστημα βασισμένο στην αλληλεγγύη και στις στενές οικογενειακές και φιλικές σχέσεις. Παρόλο που αυτό το κοινωνικό μοντέλο μπορεί να αμβλύνει το σοκ

σε μακροπρόθεσμο επίπεδο, τα μέτρα κοινωνικής απόστασης που έχουν επιβληθεί αλλάζουν δραστικά τον τρόπο ζωής, δημιουργώντας αισθήματα ανασφάλειας όσον αφορά την μελλοντική προσωπική και οικογενειακή υγεία, όσο δεν υπάρχει θεραπεία ή εμβόλιο. Ανασφάλεια έχει επίσης δημιουργηθεί ως προς τις επιπτώσεις της οικονομικής κατάστασης σε προσωπικό και κρατικό επίπεδο.

Η προκαταρκτική μελέτη του Κέντρου Εφαρμοσμένης Νευροεπιστήμης του Πανεπιστημίου της Κύπρου στις ψυχολογικές επιπτώσεις της κρίσης του κορονοϊού στον κυπριακό πληθυσμό, η οποία δημοσιεύτηκε τον Απρίλιο, έχει δείξει ότι 64% του πληθυσμού αισθάνονται άγχος λόγω της παρούσας κατάστασης, ενώ το 47% των ερωτηθέντων αισθάνονται άγχος για την οικονομική τους κατάσταση. Οι ψυχολογικές επιπτώσεις της κρίσης πρέπει να τύχουν κατάλληλης διαχείρισης και μελέτης. Ταυτόχρονα πρέπει να αναπτυχθούν ψηφιακές λύσεις που θα επιτρέπουν την κοινωνική επαφή και την παροχή ψυχολογικής στήριξης στη βάση πετυχημένων μοντέλων που έχουν εφαρμοστεί σε άλλες χώρες (“Recommended psychological crisis intervention response to the 2019 novel coronavirus pneumonia outbreak in China: a model of West China Hospital”, 2019). Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να εργαστούν όλοι μαζί οι κοινωνικοί εταίροι, οι κυβερνητικές υπηρεσίες, οι επιχειρήσεις, οι οργανώσεις, ακόμα και οι εθελοντές.

Προτάσεις προς την κυβέρνηση

1. Σταδιακή και ελεγχόμενη χαλάρωση των περιορισμών

Για να επιτευχθεί η σταδιακή ομαλοποίηση της καθημερινότητας, απαιτείται ένα συντονισμένο σχέδιο, που θα εφαρμόζεται σταδιακά. Όπως έχει αναφερθεί πιο πάνω, το σχέδιο που έχει ήδη ανακοινωθεί από την κυβέρνηση συνοδεύεται από οδηγίες και απαραίτητες προϋποθέσεις για τη λειτουργία των οργανισμών στις δύο πρώτες φάσεις της χαλάρωσης.

Οι κοινωνικές συγκεντρώσεις και οι εκδηλώσεις αποτελούν σημαντικό μέρος της ζωής μας και αναμένεται να επιτραπούν και πάλι κατά την τρίτη και τέταρτη φάση χαλάρωσης των μέτρων. Ωστόσο, οι διοργανωτές μπορούν από τώρα να αναλογιστούν τις αλλαγές στις οποίες πρέπει να προβούν και τα μέτρα που πρέπει να εφαρμόσουν για να τηρηθούν οι κανόνες απόστασης. Θα πρέπει επίσης να αναλογιστούν ποια ψηφιακά μέσα θα μπορούσαν να λειτουργήσουν υποστηρικτικά στην προσπάθεια τους και ποιες λίστες ελέγχου θα πρέπει να ακολουθήσουν για να διασφαλίσουν την ασφάλεια των συμμετεχόντων. Συνεπώς, η κυβέρνηση οφείλει να αναπτύξει σχετικές οδηγίες και προδιαγραφές άμεσα, για να δοθεί χρόνος στους διοργανωτές να τις εφαρμόσουν.

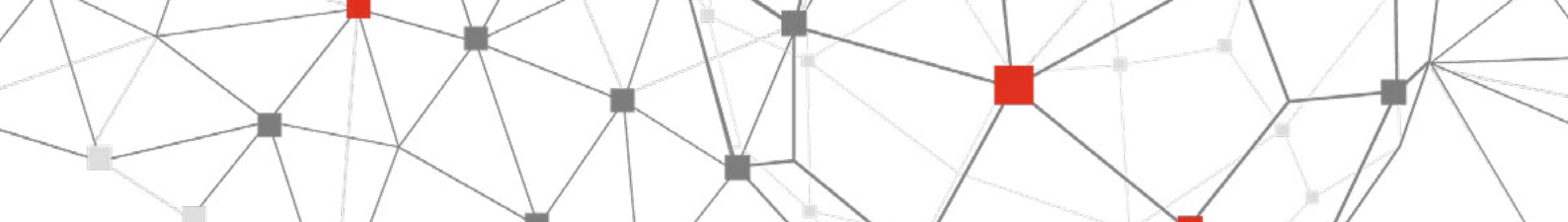
2. Προώθηση της κοινωνικής συνύπαρξης ανθεκτικής στην πανδημία

Ορισμένοι περιορισμοί θα συνεχίσουν να διαμορφώνουν την κοινωνική μας συνύπαρξη για κάποιο διάστημα – η δημόσια ζωή θα συνοδεύεται από προστατευτικά μέτρα στο προβλέψιμο μέλλον, τα οποία συχνά θα βρίσκονται σε έντονη αντιπαράθεση με την κυπριακή κουλτούρα. Τα μέτρα αυτά είναι απαραίτητα για την προστασία των ευπαθών ομάδων. Συνεπώς, απαιτείται

ανάλογη διαβάθμιση για την προστασία διαφόρων κατηγοριών, π.χ. σε οίκους φροντίδας ηλικιωμένων ή ειδικοί περιορισμοί στην κοινωνική επαφή, μέτρα αυτοπροστασίας για τις ευπαθείς ομάδες, κλπ.

Ανάμεσα στα πιο βασικά μέτρα είναι τα ακόλουθα:

1. Προσαρμογή των δημόσιων χώρων για τη διασφάλιση τήρησης των ελάχιστων αποστάσεων, π.χ. μέσω νέων ποδηλατοδρόμων, σημάτων απόστασης σε παγκάκια πάρκων, υποχρεωτικής χρήσης μάσκας προσώπου και διαθεσιμότητας επιλογών απολύμανσης, των οποίων η παροχή πρέπει να διασφαλιστεί κεντρικά. Ειδικά στον ιδιωτικό τομέα, οι περιορισμοί επαφών θα συνεχίσουν να ισχύουν, όπως και σε άλλους δημόσιους χώρους, όπως, για παράδειγμα σε μεγάλες εκδηλώσεις.
2. Αυτές οι προσαρμογές πρέπει να συνοδεύονται και να προωθούνται μέσα από εκστρατείες για την ανάγκη τήρησης των αποστάσεων, για αυστηρά μέτρα υγιεινής, για την τήρηση υπεύθυνης συμπεριφοράς με ιδιαίτερη έμφαση στην υγιεινή και για αυτο-περιορισμό περίπτωση εμφάνισης συμπτωμάτων (σε συνδυασμό με τα μέτρα που λαμβάνονται από τους εργοδότες).
3. Η μη τήρηση των μέτρων για κοινωνική απόσταση πρέπει να τιμωρείται αυστηρά και να υποστηρίζεται από κατάλληλες νομικές ρυθμίσεις και σαφή επικοινωνία.
4. Απαιτείται υψηλότερο επίπεδο κοινωνικής αποδοχής των νέων κανόνων κοινωνικής συνύπαρξης, ενώ οι ενημερωτικές εκστρατείες για τη διατήρηση της σταθερότητας και του ελέγχου είναι απαραίτητες. Η επικοινωνία πρέπει να είναι δημόσια, διαφανής και ειλικρινής και πρέπει να βασίζεται στην εξισορρόπηση της ενημέρωσης σχετικά με την κρίση, τη συμμόρφωση με τα μέτρα και την κοινωνική συνοχή. Ταυτόχρονα πρέπει να γίνεται συνεχώς έκκληση στην ατομική ευθύνη του πληθυσμού. Ο καλύτερος τρόπος για να γίνει αυτό είναι μέσω δημόσιων ανακοινώσεων, όχι μόνο μέσω των παραδοσιακών μέσων μαζικής ενημέρωσης, αλλά

και σε δημόσιους χώρους, όπως στάσεις λεωφορείων (π.χ. όπως στη Νότιο Κορέα) ή πιο στοχευμένα μέσω ψηφιακών εφαρμογών.

5. Σύλλογοι, φιλανθρωπικές οργανώσεις και μη-κερδοσκοπικοί οργανισμοί που προωθούν την κοινωνική συνοχή και τη σταθερότητα θα πρέπει να λαμβάνουν δημόσια οικονομική και επικοινωνιακή στήριξη, ενώ η οι σχετικές τους δράσεις πρέπει να προωθούνται όπου αυτό είναι δυνατόν. Στην επικοινωνία θα πρέπει να επαναλαμβάνονται διαρκώς η εκτίμηση και ο σεβασμός προς όλους τους εργαζομένους στον τομέα της υγείας και της περίθαλψης.

3. Σταδιακό άνοιγμα των σχολείων –Ξεκίνημα με τα νηπιαγωγεία, τα δημοτικά και τα γυμνάσια

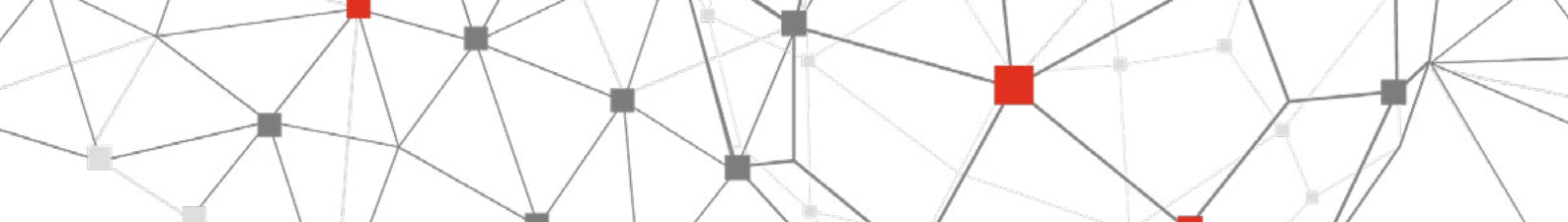
Πέραν του μέτρου της επιστροφής των τελειοφοίτων στα σχολεία στις 11 Μαΐου 2020, είναι συνετό να ανοίξουν σταδιακά τα σχολεία για τα μικρότερα παιδιά, όπως τα νηπιαγωγεία και τα δημοτικά, και αργότερα τα γυμνάσια, καθώς η ψηφιακή διδασκαλία σε αυτές τις ηλικίες αδυνατεί να προσφέρει την απαιτούμενη προσωπική στήριξη. Επιπλέον, αυτό θα επιτρέψει στους γονείς να επιστρέψουν στις εργασίες τους. Αυτό το μέτρο έχει αρχίσει ήδη να εφαρμόζεται σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες με επιτυχία. Εννοείται ότι επιβάλλεται η εφαρμογή των προστατευτικών μέτρων από διευθυντές και εκπαιδευτικούς στα σχολεία, και ότι τα άτομα υψηλού κινδύνου δεν θα εκτεθούν στο παρόν στάδιο.

4. Ενίσχυση της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και των διαδικτυακών μέσων εκπαίδευσης για να διασφαλιστεί η ετοιμότητα χρήσης τους με μικρή προειδοποίηση

Η παρούσα κρίση έφερε στην επιφάνεια την ανάγκη ώθησης του τομέα της εκπαίδευσης. Τα μέτρα που λήφθηκαν από το Υπουργείο Παιδείας για εκπαίδευση εξ αποστάσεως μέσα από μαθήματα σύγχρονης και ασύγχρονης διαδικτυακής εκπαίδευσης είναι προς την σωστή κατεύθυνση αλλά δεν θεωρούνται επαρκή.

Τα σχολεία πρέπει να εφοδιαστούν με τον απαραίτητο εξοπλισμό και τις υποδομές που να υποστηρίζουν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση το συντομότερο δυνατόν με τη στήριξη υπουργείων και άλλων κυβερνητικών τμημάτων. Ο εξοπλισμός θα πρέπει να είναι αξιόπιστος με ενιαίο λογισμικό, και να διαθέτει εξελιγμένες πλατφόρμες ψηφιακής εκπαίδευσης και διαδικτυακά νέφη (clouds) που να στηρίζονται σε αξιόπιστους διακομιστές (server) επαρκούς χωρητικότητας.

Επιπλέον, απαιτείται εντατική συνεργασία με τους παρόχους πλατφόρμων διαδικτυακής εκπαίδευσης και λογισμικού, προκειμένου να προετοιμάσουν κατάλληλα τους εκπαιδευτικούς για τη νέα πραγματικότητα, μέσα από στοχευμένες διαδικτυακές εκπαιδεύσεις. Για να διδάξει κανείς μια ολόκληρη τάξη εξ αποστάσεως δεν αρκούν μεμονωμένες γνώσεις χρήσης του διαδικτύου. Απαιτούνται κατευθυντήριες γραμμές για την προστασία των προσωπικών δεδομένων, έτσι ώστε να επιτευχθεί ισορροπία ανάμεσα στην απαραίτητη εκπαίδευση εξ αποστάσεως και σε ένα αποδεκτό (αν και όχι τέλειο) επίπεδο προστασίας προσωπικών δεδομένων.

Απαιτείται επίσης τεχνολογική υποστήριξη (IT-Support) από τον ιδιωτικό τομέα, έτσι ώστε οι εκπαιδευτικοί να μην αισθάνονται μόνοι σε αυτή την προσπάθεια. Επιπλέον, χρειάζεται μια βάση δεδομένων ψηφιακού εκπαιδευτικού υλικού στο οποίο να έχουν πρόσβαση όλα τα σχολεία. Οι μορφές εξέτασης, καθώς και η τήρηση παρουσιών και αξιολόγησης, θα πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω. Επίσης, χρειάζεται να δημιουργηθεί ένα ταμείο ενίσχυσης για την αγορά εξοπλισμού με δυνατότητα σύνδεσης στο διαδίκτυο για μαθητές κοινωνικά ευάλωτων οικογενειών (π.χ. φορητοί υπολογιστές ή Tablet).

Η τρέχουσα κατάσταση αποτελεί ένα κάλεσμα αφύπνισης για πολλές χώρες στην Ε.Ε. και για τον υπόλοιπο κόσμο. Καλούμαστε όλοι να δώσουμε στον τομέα της εκπαίδευσης μια βιώσιμη ώθηση προς την ψηφιοποίηση. Η ανάγκη είναι μήτηρ της εξέλιξης και της καινοτομίας και τώρα είναι η ώρα να προχωρήσουμε σε αυτόν τον εκπρόθεσμο εκσυγχρονισμό.

5. Επέκταση της διαδικτυακής εκπαίδευσης σε επαγγελματίες αντικαθιστώντας τις παραδοσιακές μορφές εκπαίδευσης

Παρά την πανδημία, η ανάγκη για περαιτέρω κατάρτιση και επαγγελματική εκπαίδευση αυξάνεται. Λόγω του ιού, πρέπει να ακολουθούνται νέες οδηγίες και διαδικασίες στους οργανισμούς, ενώ η φυσική απόσταση κάνει την πρακτική, επιτόπου επαγγελματική εκπαίδευση (Learning-on-the-Job) ακόμα πιο δύσκολη. Είναι απαραίτητο να ψηφιοποιηθούν και να διαμορφωθούν περαιτέρω προγράμματα

επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης το συντομότερο δυνατόν. Η κρίση του κορονοϊού δείχνει πόσο σημαντικό είναι να λαμβάνονται υπόψη όλες οι πτυχές της κοινωνικοποίησης, και η επίσημη μάθηση να εμπλουτίζεται με πιο ανεπίσημες και χαλαρές μορφές επικοινωνίας.

6. Εφαρμογή ψηφιακών λύσεων υποστηριζόμενων από το κράτος για τον έλεγχο εξάπλωσης της πανδημίας

Ενώ οι περιορισμοί στη διακίνηση και στη συνεύρεση εξακολουθούν να υφίστανται, μπορούν να εφαρμοστούν ψηφιακές λύσεις για τον έλεγχο της εξάπλωσης του ιού και την προστασία των ευάλωτων ομάδων. Μια από τις προσπάθειες να ελεγχθεί η εξάπλωση του ιού είναι η εφαρμογή ιχνηλάτησης επαφών και ελέγχου τοποθεσίας που επιτρέπει στους επαγγελματίες υγείας να εντοπίζουν και να προειδοποιούν άτομα που πιθανόν να έχουν μολυνθεί από τον ιό. Αυτό το μέτρο ήδη εφαρμόζεται με μεγάλη αποτελεσματικότητα σε ορισμένες χώρες, πετυχαίνοντας τη σημαντική επιβράδυνση της εξάπλωσης. Η κυπριακή εφαρμογή COVTRACER είναι ήδη διαθέσιμη σε πολίτες και τους επιτρέπει να εισάγουν συμπτώματα που πιθανόν να σχετίζονται με τον κορονοϊό, ενώ μέσα από την εφαρμογή καταγράφεται η κίνηση τους. Εν τούτοις, είναι σημαντικό να συζητηθούν τα θέματα ιδιωτικότητας που πιθανόν να προκύπτουν από τέτοια συστήματα και να δοθούν τα κίνητρα για τη σωστή εφαρμογή τους που θα φέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα ([βλ. Γ. Υγεία](#)).

7. Προώθηση ανάπτυξης των δεξιοτήτων του ανθρώπινου δυναμικού

Είναι πολύ σημαντικό να προωθηθούν προγράμματα ανάπτυξης δεξιοτήτων σε μια προσπάθεια να αντιμετωπιστεί η αύξηση της ανεργίας, τόσο ως προς το μέγεθος όσο και ως προς τη διάρκειά της, πιθανόν και με τη στήριξη της Αρχής Ανάπτυξης

Ανθρώπινου Δυναμικού. Αυτά τα προγράμματα πρέπει να είναι στοχευμένα για να αναπτύξουν τις απαιτούμενες δεξιότητες στην αγορά εργασίας σε τομείς της οικονομίας που το έχουν περισσότερο ανάγκη και εκεί που θα υπάρχει ζήτηση ειδικευμένου προσωπικού μετά την πανδημία.

Για αυτήν την πρωτοβουλία, μπορούν να αναπτυχθούν προγράμματα κατάρτισης και εκπαιδευτικό υλικό από δημόσια και ιδιωτικά πανεπιστήμια και εκπαιδευτικούς οργανισμούς, ενώ μπορούν να αναπτυχθούν σετ δεξιοτήτων για εργαζόμενους σε αναδυόμενους τομείς εργασίας όπως οι μεταφορές και το ηλεκτρονικό εμπόριο. Η εμπλοκή των οργανισμών θα μπορούσε να ενθαρρυνθεί μέσα από φορολογικά κίνητρα που θα συνδέονται με την επιτυχή ολοκλήρωση των προγραμμάτων κατάρτισης από ανέργους.

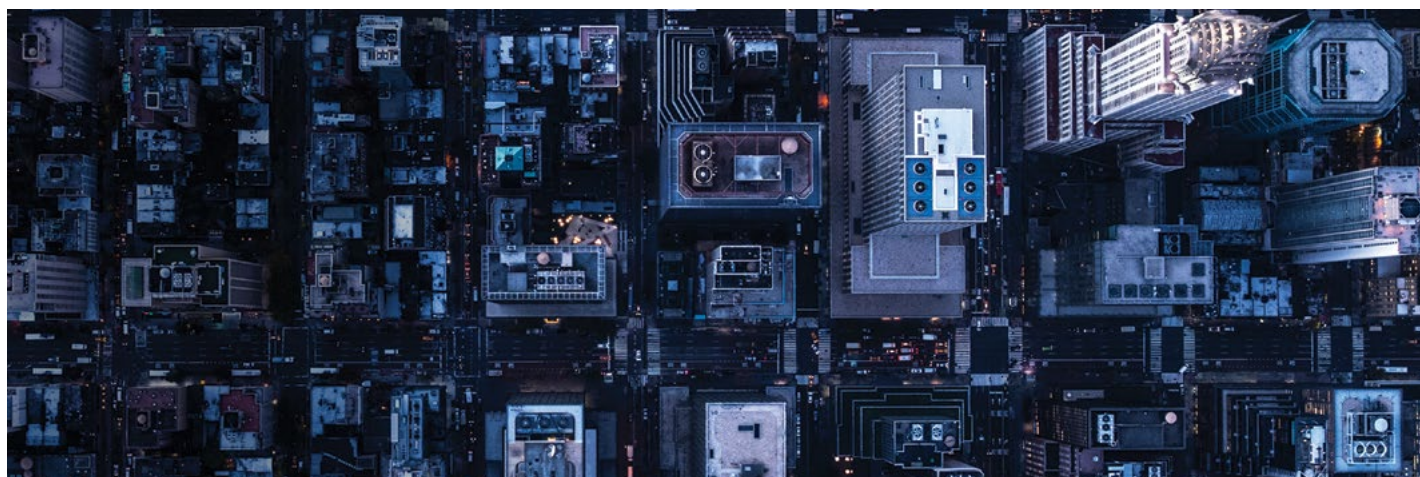
8. Κίνητρα για Δημιουργία Οίκων Ηλικιωμένων και Κοινοτήτων Διαμονής με Παροχές

Η Κύπρος αυτήν τη στιγμή έχει το υψηλότερο ποσοστό υπογεννητικότητας στην ΕΕ και ένα σχετικά υψηλό προσδόκιμο ζωής, ενώ εκτιμάται ότι τις επόμενες δεκαετίες η Κύπρος θα έχει τη μεγαλύτερη αύξηση σε ποσοστό γηράσκοντος πληθυσμού ανάμεσα στις χώρες της ΕΕ. Σύμφωνα με τις προβλέψεις της ΕΕ, μέχρι το 2070 το 15% του πληθυσμού αναμένεται να είναι άνω των 80 ετών, που αντιστοιχεί σε αύξηση άνω των 100.000.

Οι δημογραφικές αλλαγές αναμένεται να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αγορά ακινήτων και θα θέσουν τεράστιες προκλήσεις στο σύστημα υγείας της χώρας τα επόμενα χρόνια. Αυτή τη στιγμή ένα σημαντικό ποσοστό του ηλικιωμένου πληθυσμού ζει μόνο ή με το/τη σύντροφό του στις οικογενειακές τους οικίες τριών ή τεσσάρων υπνοδωματίων όπου μεγάλωσαν τα παιδιά τους. Αυτές οι οικίες είναι μεγάλες σε μέγεθος, είναι δύσκολο να διατηρηθούν σε καλή κατάσταση, ενώ δεν παρέχουν τα βοηθήματα και τα υποστηρικτικά μέσα για τις καθημερινές ανάγκες των ηλικιωμένων κατοίκων, συχνά στερώντας τους μια αυτόνομη, αξιοπρεπή ζωή για μεγάλο διάστημα.

Στην απουσία επαρκών υποδομών, όταν προκύψει ανάγκη βοήθειας και φροντίδας, οι ηλικιωμένοι συχνά στρέφονται στις οικογένειες τους για βοήθεια, οι οποίες όμως δεν είναι πάντα διαθέσιμες. Αυτή η κατάσταση ήταν ιδιαίτερα εμφανής κατά τα αυστηρά περιοριστικά μέτρα της πανδημίας.

Χρειάζεται να αναπτυχθεί ένα νέο προϊόν στον τομέα της στέγασης που να απευθύνεται στις ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων. Η εφαρμογή κινήτρων για σχεδιασμό και ανάπτυξη εξειδικευμένων Οίκων Ηλικιωμένων και Κοινοτήτων Διαμονής με Παροχές, καθώς και η παροχή φορολογικών κινήτρων για την προσέλκυση εξειδικευμένων λειτουργών διεθνούς φήμης, αναμφίβολα θα δώσουν μεγάλη ώθηση προς αυτήν την κατεύθυνση. Ταυτόχρονα, αυτού του είδους οι επενδύσεις θα επιφέρουν σημαντικές εξοικονομήσεις στο σύστημα δημόσιας υγείας, ενώ θα δημιουργήσουν ευκαιρίες για επενδύσεις σε προϊόντα που θα άπτονται διαφόρων τομέων, όπως τα κέντρα αποκατάστασης και οι υποδομές τουρισμού για ιατρικούς σκοπούς.

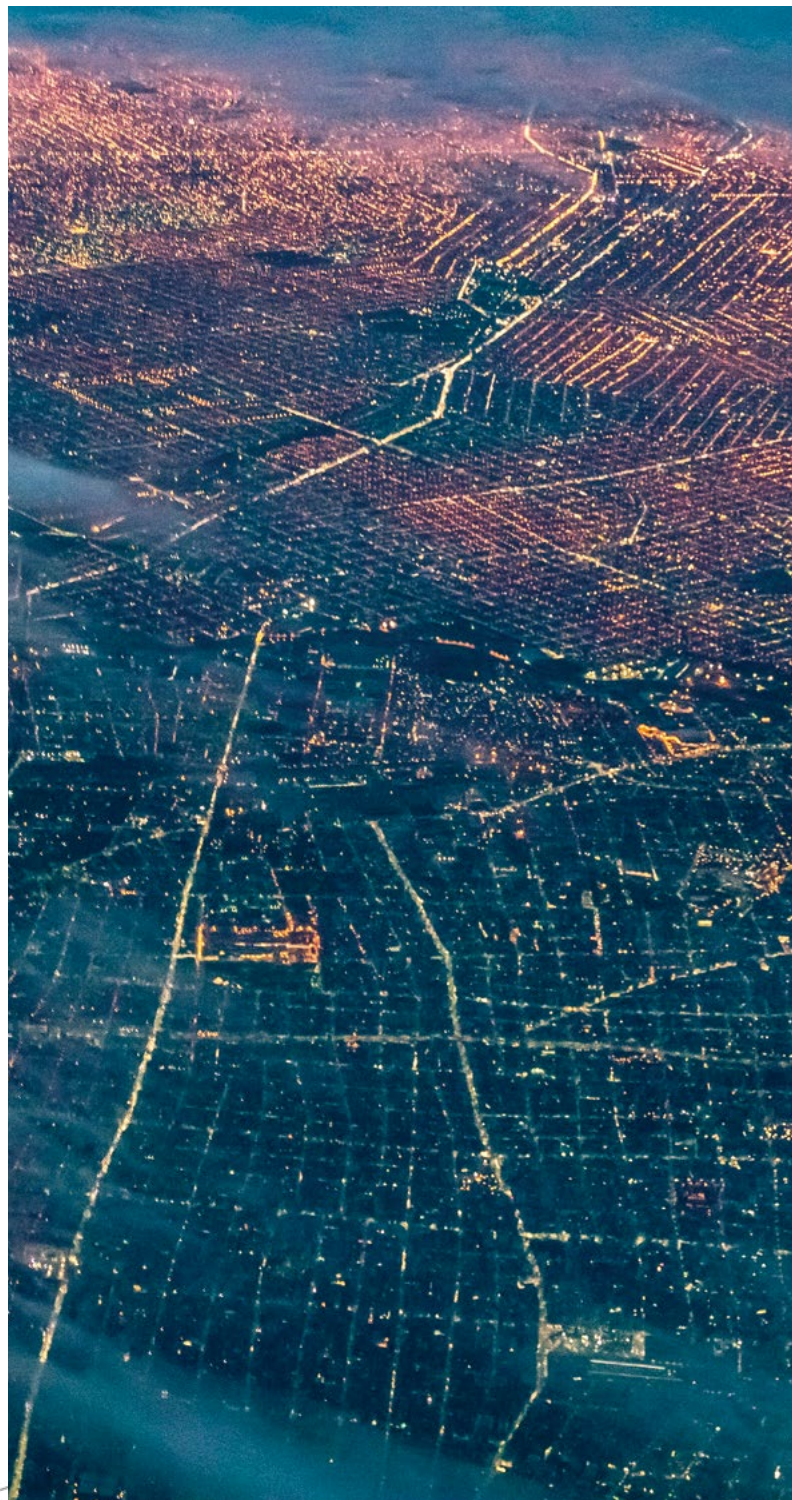
Προτάσεις προς τον επιχειρηματικό τομέα

1. Εδραίωση ευέλικτων επιλογών για την φροντίδα των παιδιών

Η πανδημία του κορονοϊού έχει φέρει στο επίκεντρο της συζήτησης την επίτευξη ισορροπίας ανάμεσα σε οικογένεια και εργασία. Οι εργοδότες που προσφέρουν ανάλογα μοντέλα δεν είναι μόνο καλύτερα προετοιμασμένοι για τη φάση της επανεκκίνησης, αλλά και πιο ελκυστικοί από τους ανταγωνιστές τους. Εκτός από τη δυνατότητα εργασίας από το σπίτι, οι επιλογές μπορεί να περιλαμβάνουν τη φροντίδα των παιδιών σε εταιρικά κέντρα ημερήσιας φροντίδας αλλά και άλλα υποστηρικτικά προγράμματα για οικογένειες. Οι επιχειρήσεις που μπορούν να προσφέρουν σύγχρονες και ευέλικτες λύσεις στο προσωπικό τους σε αυτόν τον τομέα, έχουν προβάδισμα από τους ανταγωνιστές τους στην προσέλκυση εργατικού δυναμικού.

2. Επιτάχυνση της ανάπτυξης ψηφιακών δεξιοτήτων

Μια από τις πτυχές της εργασίας εξ αποστάσεως είναι και η εκπαίδευση εξ αποστάσεως. Λόγω της παρούσας κατάστασης και των σχετικών περιορισμών, ορισμένες δραστηριότητες μπορεί να παύσουν να υφίστανται, αλλάζοντας τις προτεραιότητες στο χώρο εργασίας. Αυτό δημιουργεί ευκαιρία για ανάπτυξη των δεξιοτήτων των εργαζομένων που πλέον έχουν ελεύθερο χρόνο, μέσω διαδικτυακών προγραμμάτων εκπαίδευσης όπως e-learning, podcasts, εικονικές τάξεις, κλπ. Ο εντοπισμός και η ιεράρχηση των απαραίτητων επιχειρηματικών και τεχνικών δεξιοτήτων (όπως η ανάλυση δεδομένων, η χρήση εργαλείων για εργασία εξ αποστάσεως, κλπ.) είναι πολύ σημαντικά σε αυτό το στάδιο, καθώς θα συμβάλουν στην ανάπτυξη των κινήτρων αλλά και της παραγωγικότητας των εργαζομένων.

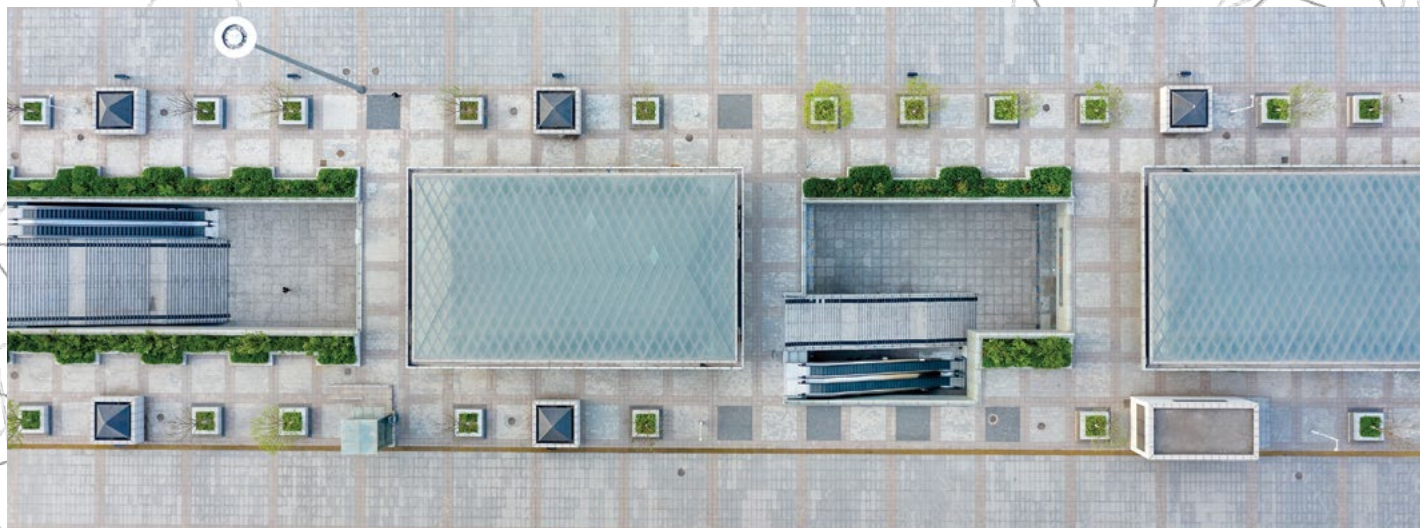

3. Ενίσχυση της εσωτερικής επικοινωνίας του οργανισμού για αντιμετώπιση της κρίσης και επέκταση της ψηφιακής συνεργασίας

Όπως στην κυβέρνηση, έτσι και στις επιχειρήσεις είναι απαραίτητη η σύσταση ειδικών ομάδων δράσης για τον κορονοϊό, οι οποίες πρέπει να είναι υπεύθυνες για μια διαφανή εταιρική επικοινωνία μέσω αναλογικών (π.χ. πίνακες ανακοινώσεων) και ψηφιακών μέσων. Η παρακολούθηση και αναφορά σχετικών δεικτών, αριθμού νοσούντων και αριθμού θεραπευμένων έχει ήδη καθιερωθεί σε αρκετούς οργανισμούς. Για το σκοπό αυτό μπορούν να χρησιμοποιηθούν εφαρμογές που είναι δυνατόν να προσαρμοστούν στις ανάγκες του οργανισμού για τη συλλογή δεδομένων και την αποστολή μηνυμάτων και προειδοποιήσεων ([βλ. επίσης Κοινωνία](#)).

Ταυτόχρονα, πρέπει να καταρτιστεί ένα ξεκάθαρο πλάνο σχετικά με τις άδειες ασθένειας και τα σχέδια αναπλήρωσης, καθώς και ένα ευέλικτο πλάνο παραγωγής, που να δίνουν ιδιαίτερη προσοχή στις ομάδες υψηλού ρίσκου, τηρώντας ταυτόχρονα τις απαιτήσεις του κεφαλαίου κίνησης. Όλα αυτά αποτελούν τη βάση για μια συντονισμένη επανεκκίνηση, αφού η φροντίδα και η προστασία της υγείας των εργαζομένων αποτελούν την κορυφαία προτεραιότητα. Ειδικές ομάδες δράσης με επικεφαλής τον Διευθύνοντα Σύμβουλο θα πρέπει να έχουν τον έλεγχο σε αυτήν την περίπτωση.

Ένας σημαντικός αριθμός οργανισμών έχει ήδη προχωρήσει στην φάση της αξιολόγησης των εργασιών τους, σχετικά με το ποιες εργασίες πρέπει να γίνονται στον χώρο εργασίας και ποιες εξ αποστάσεως. Αυτή η διαδικασία πρέπει να συνεχιστεί ακόμα και μετά τη χαλάρωση των μέτρων. Για αυτόν το λόγο, πρέπει να επεκταθούν οι ψηφιακές μορφές συνεργασίας, π.χ. σε εικονικούς χώρους και με τα κατάλληλα μέσα (τεχνολογική υποδομή, απομακρυσμένη πρόσβαση, VPN δίκτυα) και την κατάλληλη θεσμική στήριξη (π.χ. μέσω φορολογικών κινήτρων). Τις τελευταίες εβδομάδες, ένας μεγάλος αριθμός εργαζομένων έχει διανύσει μια απότομη καμπύλη μάθησης χρήσης των ψηφιακών μέσων. Αυτή η ανάπτυξη πρέπει να ενδυναμωθεί περαιτέρω μέσω της διαδικτυακής εκπαίδευσης και των μαθημάτων. Η εμπειρία έχει δείξει ότι οι εργαζόμενοι μπορούν να αφομοιώσουν πιο αποτελεσματικά την εκπαίδευση εάν αυτή είναι προσαρμοσμένη στον τομέα και στην εργασία τους.

Γ. Υγεία

Τα συστήματα υγείας ανά τον κόσμο δεν έχουν σχεδιαστεί με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τις πανδημίες. Στην Κύπρο το ετήσιο ποσοστό πληρότητας των κλινών στα δημόσια νοσοκομεία είναι γύρω στο 76% (Στατιστικές Υγείας και Νοσοκομείων, Υπ.Οικ. 2017), ενώ τη χειμερινή περίοδο συχνά υπερβαίνει το 85% (π.χ. επιδημίες γρίπης κτλ), οριακό ποσοστό για τη διατήρηση της νοσηλευτικής ασφάλειας, σύμφωνα με τα πρότυπα του The National Institute for Health and Care Excellence του Η.Β. (NICE). Σαφώς έχει προκύψει μεγάλος αριθμός νέων μοντέλων φροντίδας, τα οποία μεταθέτουν το βάρος από τη θεραπεία στην πρόληψη και στη διαχείριση των θεμάτων υγείας εξωνοσοκομειακά, μια πρακτική που απελευθερώνει κλίνες και αυξάνει τις δυνατότητες των νοσοκομείων. Αυτές οι πρακτικές διευκολύνονται και υποστηρίζονται από νέες τεχνολογίες και καινοτόμα μοντέλα αποζημιώσεων. Τα παραδείγματα αυτά, ωστόσο, βρίσκονται ακόμα σε πρώιμο στάδιο ακόμα και σε συστήματα υγείας πιο ώριμα και ανεπτυγμένα από το δικό μας.

Συνεπώς, στην πρώτη φάση αντίδρασης προς την πανδημία επιβλήθηκαν τα μέτρα υποχρεωτικής καραντίνας για να περιοριστεί η μετάδοση του ιού και για να δοθεί χρόνος στο σύστημα υγείας να οργανωθεί και να προμηθευτεί εξοπλισμό, φάρμακα και κλίνες ΜΕΘ για να ανταποκριθεί στην πανδημία. Η αποφασιστική αυτή αντίδραση, αν και καθόλα δικαιολογημένη, απαραίτητη και αποτελεσματική, δεν είναι επαρκής, ούτε μακροπρόθεσμα βιώσιμη ως μια μόνιμη στρατηγική αντιμετώπισης της κρίσης. Σύμφωνα με μια ανάλυση της PwC Ολλανδίας, το 40% όλων των περιστατικών ιατρικής φροντίδας (δηλαδή η πλειοψηφία των

προγραμματισμένων περιστατικών)) αναστάλθηκαν για να ελευθερώσουν κλίνες για τους ασθενείς με κορονοϊό. Το ίδιο συνέβη και στο Ηνωμένο Βασίλειο όπου όλες η μη επείγουσες δραστηριότητες του NHS αναστάλθηκαν, απελευθερώνοντας το 30% των κλινών σε όλα τα νοσοκομεία. Οι περισσότερες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Κύπρου εφάρμοσαν παρόμοιες τακτικές, αναστέλλοντας την περίθαλψη και τη φροντίδα των μη επειγόντων περιστατικών για να απελευθερώσουν εξοπλισμό και προσωπικό για την αντιμετώπιση του κορονοϊού. Ωστόσο, η έρευνα της PwC Ολλανδίας καταλήγει ότι αυτή η πρακτική μπορεί να αποτελέσει ωρολογιακή βόμβα για κάθε εθνικό σύστημα υγείας και οι επιπτώσεις της θα είναι ιδιαίτερα αισθητές τους επόμενους μήνες σε δύο επίπεδα:

1. Μεγάλος αριθμός επεμβάσεων και προγραμμάτων νοσηλείας έχουν ακυρωθεί, κάτι που επιφέρει τεράστιες απώλειες εσόδων στα νοσοκομεία, στους γιατρούς και σε άλλους επαγγελματίες υγείας. Για παράδειγμα, η μελέτη της PwC Ολλανδίας συγκρίνει τις εβδομαδιαίες ιατρικές δραστηριότητες πριν και κατά την κρίση του κορονοϊού και σημειώνει ότι οι επισκέψεις στον οδοντίατρο είναι πεσμένες κατά 95%, η δραστηριότητα στα νοσοκομεία είναι μειωμένη κατά 40% και τα ραντεβού για φυσικοθεραπεία είναι πεσμένα κατά 65%.
2. Οι ακυρώσεις ή αναβολές των ιατρικών ραντεβού και των σχετικών διαδικασιών θα επιβαρύνουν σημαντικά την υγεία ορισμένων ασθενών, κυρίως των ευάλωτων ομάδων όπως οι ασθενείς με χρόνιες παθήσεις και οι ηλικιωμένοι. Αυτό, σε συνδυασμό με την αύξηση των συσσωρευμένων διαδικασιών που δεν μπορούν να αναβληθούν (π.χ. ορθοπλαστικές επεμβάσεις ισχίου), θα επιβαρύνουν ακόμα περισσότερο το σύστημα υγείας στο άμεσο μέλλον, προκαλώντας ίσως περισσότερα θύματα από αυτά του κορονοϊού.

Συνεπώς, πιστεύουμε ότι χρειάζεται να γίνουν περισσότερα σε ορισμένους τομείς για να μπορέσουμε να αντιμετωπίσουμε τις κρίσεις στον τομέα της υγείας, αλλά και τα πιθανά νέα κύματα του ιού με πιο αποφασιστικό, οργανωμένο και ελεγχόμενο τρόπο. Συγκεκριμένα, προτείνουμε η κυβέρνηση και τα νοσοκομεία να εστιάσουν στην εφαρμογή των πιο κάτω 4 μέτρων:

1. Αύξηση και καλύτερη διαχείριση των δυνατοτήτων μας

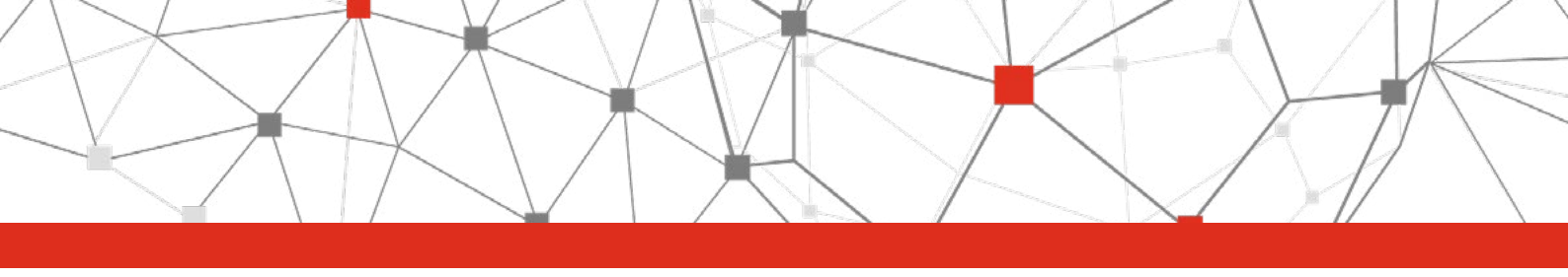
Σύμφωνα με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Υγείας, η δυνατότητα έκτακτης αύξησης της χωρητικότητας (surge capacity) είναι η δυνατότητα ενός συστήματος υγείας να διαχειριστεί μια ξαφνική αύξηση ασθενών λόγω μιας καταστροφής ή άλλης έκτακτης αιτίας. Τα συστήματα υγείας (που δεν υποφέρουν από ελλείψεις εξοπλισμού και δυναμικού σε κανονικές εποχές) δεν θα πρέπει να δημιουργήσουν μόνιμες επιπρόσθετες υποδομές που να ανταποκρίνονται στις ανάγκες του κορονοϊού, καθώς κάτι τέτοιο θα οδηγούσε σε χαμηλή απόδοση σε καιρούς μη κρίσης.

Στόχος πρέπει να είναι η ανάπτυξη της ικανότητας ανταπόκρισης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης και η βελτιστοποίηση της αξιοποίησης των υφιστάμενων δυνατοτήτων σε συνεχή βάση.

Αυτό προϋποθέτει προσπάθεια σε διάφορα επίπεδα και συντονισμένα βήματα στους τομείς των υποδομών, των προμηθειών, του προσωπικού, των διαδικασιών, και του ευρύτερου σχεδιασμού του συστήματος.

Το Υπουργείο Υγείας έχει ήδη δράσει με ταχύτητα και αποφασιστικότητα καθορίζοντας τον υπόγειο χώρο του Γενικού Νοσοκομείου στη Λευκωσία ως τον χώρο που θα μετατραπεί σε υπηρεσιακό νοσοκομείο για καταστάσεις κρίσεως και έχει ήδη ξεκινήσει την διαδικασία μετατροπής.

Παράλληλα με αυτήν τη διαδικασία το σύστημα υγείας θα μπορούσε να εντοπίσει επιπρόσθετους διαθέσιμους και κατάλληλους χώρους που να μπορούν να μετατραπούν σε θαλάμους νοσηλείας και ΜΕΘ σε περίπτωση μεγαλύτερης ανάγκης. Μπορούν να εντοπιστούν κατάλληλοι χώροι σε κοινοτικά κέντρα και ξενοδοχεία και να συναφθούν

επίσημες συμβάσεις για τη χρήση και τη μετατροπή τους σε χώρους περίθαλψης σε περίπτωση έκτακτης ανάγκης. Ταυτόχρονα είναι σημαντικό η προσοχή να στραφεί στον υπολογισμό των αναγκών και στην προμήθεια αναπνευστήρων και άλλου εξοπλισμού, όπως μάσκες και στολές για το προσωπικό. Πέραν από την προμήθεια και την αποθήκευση του εξοπλισμού και των προμηθειών, συνίσταται το Υπουργείο Υγείας να ακολουθήσει τις κατάλληλες διαδικασίες και να συνάψει επίσημες συμφωνίες με προμηθευτές για να διασφαλίσει την έγκαιρη παραλαβή των σωστών ποσοτήτων όταν χρειάζεται.

Επιπλέον, είναι ιδιαίτερα σημαντικό το Υπουργείο Υγείας και τα Γενικά Νοσοκομεία να καθορίσουν το ανθρώπινο δυναμικό που θα μπορούσε να συμβάλει στην περίθαλψη κατά τη διάρκεια μιας πανδημίας και να τους εκπαιδεύσει κατάλληλα για να μπορούν να αντιμετωπίσουν άμεσα μια απότομη αύξηση ασθενών σε περίπτωση κρίσης (Health Systems Respond to COVID-19: Technical Guidance #2, WHO, Απρίλης 2020), π.χ. εκπαίδευση νοσηλευτών για τη χρήση αναπνευστήρων. Σε περιόδους έλλειψης προσωπικού, μπορούν να βοηθήσουν έμπειροι φροντιστές για τη στελέχωση των ΜΕΘ. Σύμφωνα με τις οδηγίες του ΠΟΥ, όλο το προσωπικό παροχής υγείας της πρώτης γραμμής πρέπει να προστατεύεται διαρκώς και επαρκώς μέσα από τα μέτρα πρόληψης και ελέγχου. Εξίσου απαραίτητη είναι και η φροντίδα για την ψυχική υγεία των επαγγελματιών υγείας της πρώτης γραμμής και η παροχή ψυχολογικής στήριξης, ειδικής εκπαίδευσης για τη διαχείριση της πίεσης και του άγχους, κλπ.

Θα πρέπει να ακολουθούνται αυστηρά τα πρωτόκολλα ποιότητας φροντίδας και οι σαφείς οδηγίες υγείας και ασφάλειας από όλο το προσωπικό σε νοσοκομεία και κλινικές. Ο κορονοϊός φανέρωσε την έλλειψη τέτοιων μέτρων στα Γενικά Νοσοκομεία μας, στα οποία οι γιατροί, οι νοσηλεύτες και άλλα μέλη του προσωπικού μολύνθηκαν από τον ιό. Συνεπώς, οι Υπηρεσίες Δημόσιας Υγείας (ΥΔΥ) θα πρέπει να εφαρμόσουν ένα αυστηρότερο πλαίσιο ελέγχου ποιότητας, με ξεκάθαρες οδηγίες προς το προσωπικό και αυστηρούς ελέγχους τήρησής του μέσω συγκεκριμένων δεικτών απόδοσης. Όλο το προσωπικό των γενικών νοσοκομείων θα πρέπει να γνωρίζει τις δικές του ευθύνες και να εφαρμόζει όλα τα σχετικά πρωτόκολλα ποιότητας ως μέρος της αξιολόγησής του.

Ο επανασχεδιασμός των λειτουργικών διαδικασιών των Γενικών Νοσοκομείων θα συμβάλει επίσης στην αντιμετώπιση της μειωμένης αποδοτικότητας και του μεγάλου χρόνου αναμονής των ασθενών. Για να επιτευχθεί αυτό, ο ΟΚΥΠΥ μπορεί να διερευνήσει και να εντοπίσει τα πραγματικά αίτια των καθυστερήσεων και της ενδεχόμενης μειωμένης αποδοτικότητας - κατά πόσο πρόκειται για έλλειψη προσωπικού, μη αποτελεσματική επικοινωνία ανάμεσα στο προσωπικό, χαμηλής ποιότητας νοσηλείας που οδηγεί σε εκτροπή και ξανά εισαγωγή στο νοσοκομείο, κακό σχεδιασμό θεραπειών και νοσηλείας που οδηγεί σε μακρύτερη διαμονή στο νοσοκομείο, διαθεσιμότητα κλινών, αργή διαδικασία εγγραφής και διαλογής ασθενών, κλπ. Το Εθνικό Σύστημα Υγείας (NHS) του Ηνωμένου Βασιλείου αντιμετώπισε παρόμοιες προκλήσεις στο παρελθόν και διεξήγαγε μια σύντομη έρευνα ανάμεσα σε όλους τους ασθενείς για μια εβδομάδα, για να εντοπίσει πού σημειώνονται οι πραγματικές καθυστερήσεις στο σύστημα. Όταν αυτές εντοπιστούν, τα Γενικά Νοσοκομεία και ο ΟΚΥΠΥ θα είναι σε θέση να σχεδιάσουν τις κατάλληλες παρεμβάσεις. Εάν χρειαστεί, υπάρχει πλούσια βιβλιογραφία με καλές πρακτικές βελτιωτικών προγραμμάτων στην οποία οι ειδικοί μπορούν να ανατρέξουν. Η διεξαγωγή παρόμοιων διαγνωστικών ερευνών και ο σχεδιασμός των κατάλληλων μέτρων αντιμετώπισης θα βελτιώσουν σημαντικά την αποδοτικότητα και την ταχύτητα δράσης κατά τη διάρκεια μιας κρίσης, εξαλείφοντας τις καθυστερήσεις που συχνά περιορίζουν τις δυνατότητες.

Ο τομέας υγείας στην Κύπρο δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην παροχή ενδονοσοκομειακής ιατρικής φροντίδας. Αντίθετα, σε αρκετά άλλα συστήματα υγείας στην Ευρώπη, η έμφαση δίνεται σε εξωνοσοκομειακές και πιο οικονομικές παροχές φροντίδας, όπως τα κέντρα επείγοντων περιστατικών (Urgent Treatment Centres), τα κοινοτικά ιατρικά κέντρα, και τα κέντρα ημερησίων επεμβάσεων (day case surgery centres).

Αυτές οι πρακτικές, π.χ., αποτέλεσαν σημαντικό κομμάτι του επανασχεδιασμού του Βρετανικού Συστήματος Υγείας και της αύξησης της αποτελεσματικότητάς του. Πιο κάτω παρατίθενται περιληπτικά οι τρεις τύποι εξωνοσοκομειακών πρακτικών:

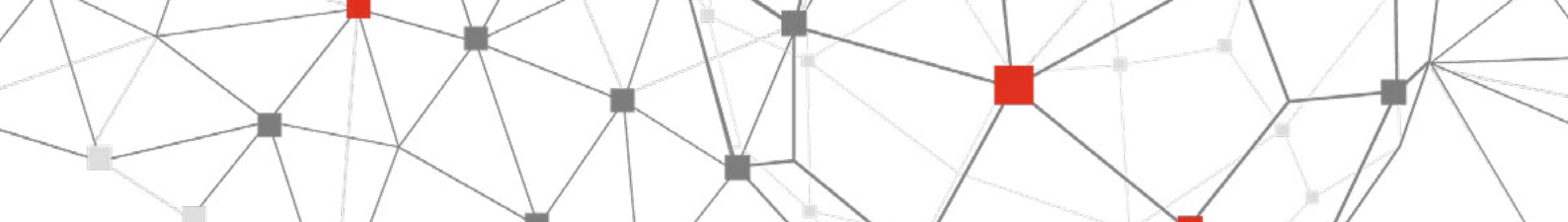
1. Τα κοινοτικά κέντρα υγείας προσφέρουν ποικίλες υπηρεσίες φροντίδας (π.χ. φροντίδα ενηλίκων, ειδική φροντίδα χρόνιων παθήσεων, υπηρεσίες θεραπείας ή πρόληψης όπως διακοπή του καπνίσματος, παιδιατρικές υπηρεσίες, σχολιατρικές υπηρεσίες) σε ένα ευρύ περιβάλλον, το οποίο δεν περιορίζεται στους χώρους των κέντρων υγείας αλλά εκτείνεται σε κατ' οίκον επισκέψεις, ιατρικές επισκέψεις σε δημόσιους χώρους και σχολεία.
2. Τα κέντρα επειγόντων περιστατικών λειτουργούν τουλάχιστον 12 ώρες την ημέρα, 365 ημέρες τον χρόνο, και συνήθως διευθύνονται από έναν ή περισσότερους γενικούς γιατρούς, στελεχώνονται από επαγγελματίες υγείας και διαθέτουν διαγνωστικό εξοπλισμό. Είναι κατάλληλα για τη διάγνωση και τη φροντίδα επειγόντων αλλά όχι κρίσιμων περιστατικών, όπως τραύματα, ελαφρά διάσειση, προβλήματα στα μάτια, διαστρέμματα, θλάσεις, κατάγματα και κοιλιακά προβλήματα. Εκτιμάται ότι περίπου 3 εκατομμύρια ασθενείς που επισκέπτονται το Τμήμα Πρώτων Βοηθειών των νοσοκομείων στη Βρετανία θα μπορούσαν αντί αυτού να επισκεφτούν ένα κέντρο επειγόντων περιστατικών.
3. Τα κέντρα ημερήσιων επεμβάσεων είναι κλινικές για συγκεκριμένες διαδικασίες που απαιτούν τη χρήση κρεβατιού για ανάρρωση, χωρίς όμως να χρειάζεται η διανυκτέρευση του ασθενή. Σε έρευνα της ομάδας υγείας της PwC Κύπρου διαφάνηκε ότι οι χώρες με την υψηλότερη απόδοση στις ημερήσιες επεμβάσεις (Δανία, Η.Β. και Ολλανδία) διεξάγουν σε αυτήν τη βάση το 45-50% όλων των επεμβάσεων τους, σε αντίθεση με την Κύπρο όπου το ποσοστό αυτών των διαδικασιών δεν ξεπερνά το 25%. Η εφαρμογή αυτού του μοντέλου ημερήσιων επεμβάσεων θα απελευθερώσει μεγάλο αριθμό κλινών στα κυπριακά νοσοκομεία και θα εξοικονομήσει

αρκετά κονδύλια, προσφέροντας μεγαλύτερη άνεση στον ασθενή. Μια πρόσφατη έκθεση στη Γαλλία κατέδειξε ότι μια αύξηση 3% στις ημερήσιες επεμβάσεις θα μπορούσε να επιφέρει εξοικονομήσεις της τάξης των 200 εκ. ευρώ ετησίως (CNAMTS, 2018).

Οι ιατρικοί έλεγχοι στο Βρετανικό Σύστημα Υγείας έχουν δείξει ότι το 20-25% των εισαγωγών και το 50% των ημερών νοσηλείας δεν θα απαιτούσαν διανυκτέρευση στο νοσοκομείο εάν οι ανάγκες των εν λόγω ασθενών αντιμετωπιζόνταν με καταλληλότερο τρόπο, που θα απαιτούσε λιγότερη φροντίδα. Την ίδια στιγμή, το 39% των ασθενών θα μπορούσε να είχε λάβει εξιτήριο νωρίτερα εάν ακολουθούνταν καταλληλότερα σχέδια θεραπείας και χαμηλότερης εξάρτησης (NHS Improvement, Guide to reducing long hospital stays, 2018). Στην Κύπρο βρισκόμαστε σχετικά πίσω στο θέμα της παροχής εξωνοσοκομειακής φροντίδας και αυτό εγκυμονεί κινδύνους. Οι ηλικιωμένοι ασθενείς και οι ασθενείς με χρόνιες παθήσεις καθώς επίσης και λιγότερο σοβαρά περιστατικά καταλήγουν σε κρεβάτια νοσοκομείων ενώ θα μπορούσαν να λάβουν καταλληλότερη φροντίδα εκτός νοσοκομείων.

Η διαθεσιμότητα των εναλλακτικών υποδομών παροχής θεραπείας και φροντίδας έχει τεράστια σημασία σε περιόδους πανδημίας, όπου απαιτείται η απελευθέρωση κλινών και παράλληλα η προστασία των ευάλωτων ομάδων με την απομάκρυνση τους από τα νοσοκομεία (αυτές οι ομάδες θα μπορούσαν να εξυπηρετηθούν στα κοινοτικά κέντρα υγείας). Για παράδειγμα, σε περίοδο σοβαρής έξαρσης της γρίπης στις ΗΠΑ το 2018, το 78% των επαγγελματιών υγείας πρώτης γραμμής ανέφεραν τεράστια αύξηση στα ραντεβού που σχετίζονταν με τη γρίπη, κατά τη διάρκεια έρευνας του Health Research Institute της PwC. Οι μισοί από τους ερωτηθέντες γιατρούς έστειλαν τους ασθενείς που αδυνατούσαν να εξυπηρετηθούν σε κέντρα επειγόντων περιστατικών, ενώ το 66% των ασφαλειών υγείας καθοδηγούσαν τους ασθενείς σε εξωνοσοκομειακές λύσεις χαμηλότερου κόστους.

Σε συνδυασμό με τις πιο πάνω εξωνοσοκομειακές παροχές, για να δουλέψει καλύτερα το σύστημα, απαιτείται ένα αποτελεσματικό σύστημα πλοήγησης που θα αποφασίζει αν ένας ασθενής θα πρέπει να

επισκεφτεί το κέντρο επειγόντων περιστατικών, το τμήμα πρώτων βοηθειών, το κοινοτικό κέντρο ή αν πρέπει να περιμένει να τον δει ο προσωπικός του γιατρός. Στην Κύπρο, μια τέτοια πρακτική θα διευκόλυνε μεγάλους αριθμούς ασθενών να απευθύνεται στις σωστές υπηρεσίες, για ορθότερη διαχείριση των δυνατοτήτων. Στη Βρετανία, αυτή η υπηρεσία προσφέρεται από την υπηρεσία NHS 111, μια τηλεφωνική γραμμή 24ώρου βάσης που στελεχώνεται από μη επαγγελματίες υγείας, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί στη χρήση ενός ψηφιακού συστήματος διαλογής (NHS Pathways) που αποφασίζει στη βάση ενός αλγόριθμου που λαμβάνει υπόψη διάφορες παραμέτρους σχετικές με την ανάγκη του ασθενή. Για έκτακτα περιστατικά, ο τηλεφωνητής μπορεί να διευθετήσει τη μεταφορά του ασθενή στο κέντρο πρώτων βοηθειών με ασθενοφόρο εάν χρειάζεται (Care Quality Commission, The state of care in urgent primary care services, 2018). Παρόλο που η δημιουργία κοινοτικών παροχών φροντίδας υγείας, κέντρων επειγόντων περιστατικών, κέντρων ημερήσιων επεμβάσεων, και η σύσταση υπηρεσίας πλοήγησης όπως το NHS 111 μπορεί να φαίνονται πιο μακροπρόθεσμες θεσμικές αλλαγές, η πανδημία μας έχει δώσει τον τρόπο σκέψης, καθώς και την ευκαιρία να επιστεφύσουμε αυτές τις διαδικασίες, οι οποίες θα ωφελήσουν τόσο το σύστημα υγείας όσο και τους πολίτες, δημιουργώντας ένα πιο βιώσιμο και αποτελεσματικό σύστημα υγείας.

2. Επανασχεδιασμός του ρόλου των φαρμακείων

Σε περίοδο καραντίνας, θα ήταν πολύ βοηθητικό αν τα φαρμακεία προσέφεραν υπηρεσίες drive-in, κατ' οίκον παράδοσης, και επιλογές τηλε-υγείας. Αυτά απαιτούν προσαρμογές στο νομικό πλαίσιο, που θα επιτρέψουν στα φαρμακεία να παραδίδουν φάρμακα στα σπίτια των ασθενών.

Το Γενικό Σύστημα Υγείας έχει ήδη δημιουργήσει την κατάλληλη τεχνολογική υποδομή για να λειτουργήσει αυτό το πλαίσιο, καθώς οι ιατρικές συνταγές καταχωρούνται ηλεκτρονικά από τους γιατρούς στο σύστημα, στο οποίο έχουν πρόσβαση τα φαρμακεία. Με το υφιστάμενο σύστημα, οι ασθενείς χρειάζεται να επισκεφτούν το φαρμακείο για να λάβουν τα φάρμακα τους. Σε άλλες χώρες ήδη πραγματοποιείται η κατ' οίκον παράδοση φαρμάκων, όπως στο Η.Β. όπου τα φαρμακεία μπορούν να παραδώσουν φάρμακα επαναλαμβανόμενων συνταγών στο σπίτι του ασθενή. Αυτό είναι ιδιαίτερα βοηθητικό για ασθενείς με χρόνιες παθήσεις ή δυσκολίες μετακίνησης, που διαφορετικά θα έπρεπε να επισκέπτονται συχνά τα φαρμακεία, παρόλο που αυτοί οι ασθενείς χρειάζονται ιδιαίτερη προστασία στη διάρκεια μιας κρίσης.

Σε περίπτωση που τα νοσοκομεία γεμίσουν με ασθενείς με κορονοϊό, τα φαρμακεία μπορούν να προσφέρουν μια σανίδα σωτηρίας στο σύστημα, με τις ικανότητες και τις γνώσεις τους σχετικά με τη φαρμακευτική αγωγή, τον έλεγχο γλυκόζης και την εξατομικευμένη ενημέρωση και εκπαίδευση ασθενών. Σε ορισμένες πολιτείες, όπως Καλιφόρνια και το Όρεγκον, παραχωρήθηκαν στους φαρμακοποιούς περιορισμένα δικαιώματα συνταγογράφησης, ενώ έρευνα του Ινστιτούτου Ερευνών Υγείας της PwC για τους πολιτειακούς κανονισμούς στις ΗΠΑ καταδεικνύει μια σταθερή πορεία προς τη διεύρυνση των προσφερόμενων υπηρεσιών από τα φαρμακεία. Στην Κύπρο, αυτό το μέτρο πιθανόν να απαιτεί τροπολογία του νομικού πλαισίου για να μπορεί να εφαρμοστεί. Μια τέτοια τροπολογία θα μπορούσε να επιτρέψει εφαρμογή του εν λόγω μέτρου μόνο ως έκτακτο, με σαφείς περιορισμούς όσον αφορά τη δυνατότητα συνταγογράφησης από φαρμακοποιούς.

3. Χρήση δοκιμασμένων τεχνολογιών υγείας και ανάλυσης δεδομένων

Ο μηχανισμός στρωματοποίησης κινδύνου διαχωρίζει τους ασθενείς σε ομάδες ρίσκου στη βάση διαφόρων κριτηρίων όπως η ηλικία, το ιστορικό υγείας τους και ο τρόπος ζωής τους (π.χ. καπνιστές), ανάμεσα σε άλλα.

Οι οργανισμοί που πληρώνουν (ασφαλιστικοί οργανισμοί) και αυτοί που παρέχουν υπηρεσίες (νοσοκομεία) οι οποίοι μπορούν να κατηγοριοποιήσουν και να εξυπηρετήσουν τους ασθενείς τους με αυτόν τον τρόπο, επιτυγχάνουν αποτελεσματικότερη πρόληψη και αποδοτικότερη παροχή υπηρεσιών αλλά και αποτελεσματικότερη επικοινωνία με τον πληθυσμό υψηλού κινδύνου, μέσω προσωπικών μηνυμάτων ή τηλεφωνημάτων. Για παράδειγμα, οι ηλικιωμένοι ασθενείς θα επωφελούνταν ιδιαίτερα εάν είχαν την καθοδήγηση ενός συντονιστή φροντίδας, που θα επικοινωνούσε εκ μέρους τους, συντονίζοντας τις κατ' οίκον επισκέψεις ειδικά εκπαιδευμένου νοσηλευτικού προσωπικού. Τέτοιες πρακτικές θα μείωναν τις αχρείαστες επισκέψεις στα νοσοκομεία και στα ιατρεία, όπου συχνάζουν ασθενείς με ιώσεις και άλλες ασθένειες. Οι οργανισμοί θα μπορούσαν να πείσουν το κοινό να προτιμά την αποστολή ή την κατ' οίκον παράδοση των φαρμάκων (βλ. σημείο 2 για τον ρόλο των φαρμακείων) για να μειωθεί η επί τόπου παραλαβή των φαρμάκων.

Οι συντονιστές φροντίδας μπορούν επίσης να συντονίσουν άλλες βασικές διαδικασίες, όπως η κατ' οίκον παράδοση αγορών από υπεραγορές, για να βοηθηθούν οι ευάλωτες ομάδες να μείνουν στο σπίτι. Ο μηχανισμός στρωματοποίησης κινδύνου είναι ουσιαστικής σημασίας σε αρκετά συστήματα υγείας σε όλο τον κόσμο (π.χ. Ηνωμένο Βασίλειο) καθώς δεν προϋποθέτει εξειδικευμένο τεχνολογικό εξοπλισμό. Το μόνο που απαιτεί είναι τη δημιουργία του κατάλληλου μηχανισμού συλλογής πληροφοριών και ανάλυσης δεδομένων.

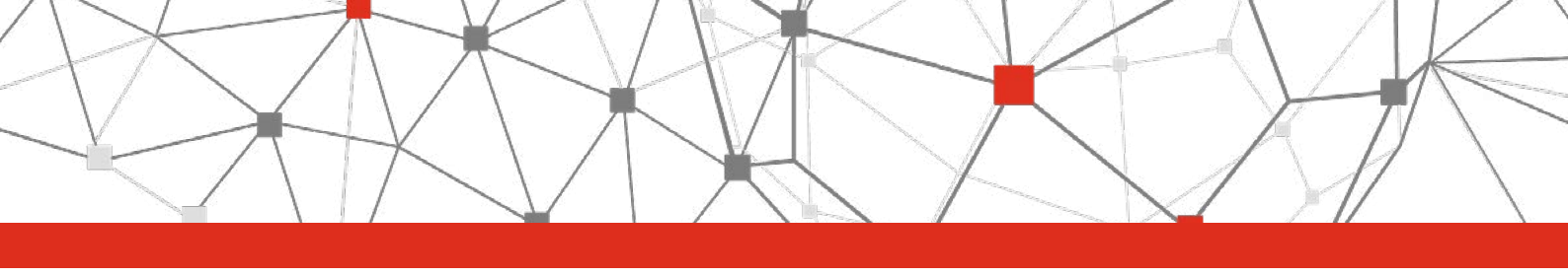
Στη μάχη κατά του κορονοϊού ορισμένες χώρες επέλεξαν να εφαρμόσουν ψηφιακές λύσεις ιχνηλάτησης επαφών (corona apps) για τον περιορισμό της μετάδοσής του. Υπάρχει πλειάδα αξιολογών εφαρμογών σε πολλές χώρες όπως στην Κίνα, στο Ισραήλ (HaMagen app) και στη Σιγκαπούρη (TraceTogether app). Στην Κύπρο αναπτύχθηκε η εφαρμογή COVTRACER από το Ερευνητικό Κέντρο Rise στη βάση των διεθνών προτύπων.

Για να είναι χρήσιμες οι εν λόγω εφαρμογές, πρέπει

1. να είναι συμβατές σε συσκευές iOS και Android;
2. να υπάρχουν ισχυρά κίνητρα χρησιμοποίησης τους από το κοινό (στην Σιγκαπούρη μόνο το 1/6 του πληθυσμού είχε κατεβάσει την εφαρμογή μέχρι τον Απρίλιο του 2020)
3. να μην παραβιάζεται η νομοθεσία προστασίας των προσωπικών δεδομένων.

Αν και απαιτείται περισσότερη έρευνα σε αυτόν τον τομέα, η ισραηλινή εφαρμογή φαίνεται καλό παράδειγμα καθώς “τρέχει” σε συσκευές iOS και Android και δεν παραβιάζει την προστασία των προσωπικών δεδομένων. Όσον αφορά στη χρήση της εφαρμογής από τον κόσμο, σύμφωνα με ερευνητές του Πανεπιστημίου της Οξφόρδης, για να είναι αποδοτική μια εφαρμογή απέναντι στον κορονοϊό, θα πρέπει να χρησιμοποιείται από το 80% των χρηστών smartphone σε περιοχή πληθυσμού ενός εκατομμυρίου (Kelion, Leo “NHS coronavirus app to target 80% of smartphones”. BBC News, 2020-04-16). Στο άμεσο μέλλον το προτεινόμενο σχέδιο ιχνηλάτησης της Google/Apple θα ενσωματωθεί στο λειτουργικό σύστημα των συσκευών τους, ικανοποιώντας την ανάγκη μαζικής χρήσης. Εκτός από ιχνηλάτηση επαφών, η εφαρμογή υγείας μπορεί να περιλαμβάνει κι άλλες λειτουργίες όπως:

1. εντοπισμό και καταγραφή συμπτωμάτων;
2. χρήσιμα τηλέφωνα επικοινωνίας;
3. χρήσιμες πληροφορίες και οδηγίες σχετικά με την πανδημία (π.χ. μέτρα περιορισμού, συμβουλές για διατήρηση υγείας, κλπ.)
4. χάρτες συγκέντρωσης πληθυσμού σε χώρους όπως υπεραγορές, ταχυδρομεία, φαρμακεία, κλπ.

Παρόλο που ο τομέας της τηλε-υγείας υπάρχει εδώ και πολύ καιρό, η εφαρμογή του σε μεγάλο αριθμό ασθενών δεν έχει ακόμη υιοθετηθεί επαρκώς στις περισσότερες χώρες. Τώρα όμως υπάρχει ανάγκη παροχής ορισμένων μορφών φροντίδας υγείας ψηφιακά. Η πιο συνήθης εφαρμογή τηλε-υγείας κατά την πανδημία του κορονοϊού είναι ίσως η τηλεδιάσκεψη. Ήδη ένας μεγάλος αριθμός γιατρών, παιδιάτρων και ψυχολόγων παρέχουν τις υπηρεσίες τους σε πολλούς ασθενείς μέσω βιντεοκλήσεων εν καιρώ καραντίνας. Οι τηλεδιασκέψεις επιτρέπουν την εργασία σε επαγγελματίες υγείας που έχουν προσβληθεί από τον ιό και βρίσκονται σε αυτοπεριορισμό αλλά είναι ασυμπτωματικοί, καθώς αυξάνονται οι ασθενείς. Οι επαγγελματίες υγείας που βρίσκονται σε αυτοπεριορισμό μπορούν να συνεχίσουν να εξυπηρετούν ασθενείς με κορονοϊό που βρίσκονται στο σπίτι τους. Για να εφαρμοστεί η παροχή φροντίδας εξ αποστάσεως θα πρέπει να διευθετηθούν κάποια θέματα διαλειτουργικότητας, συνεργασίας και ασφάλειας. Συνεπώς αξίζει να διερευνηθεί κατά πόσο το ψηφιακό σύστημα του ΟΑΥ επιτρέπει την ενσωμάτωση ή τη σύνδεση με μια ψηφιακή πλατφόρμα τηλεδιάσκεψης για χρήση από τους γιατρούς του συστήματος υγείας. Κάτι τέτοιο θα διασφάλιζε την απλοποίηση των διαδικασιών για τους ασθενείς και θα επέτρεπε καλύτερη συλλογή δεδομένων και αποτελεσματικότερη σύνδεση ανάμεσα στις λειτουργίες του συστήματος (π.χ. συνταγογραφήσεις, κλπ.).

Η ψηφιακή υγεία δεν περιορίζεται σε τηλεδιασκέψεις και ραντεβού για εξ αποστάσεως διάγνωση. Είναι ο καλύτερος τρόπος προστασίας των ασθενών που υποφέρουν από χρόνια νοσήματα. Η έξαρση του κορονοϊού δεν μειώνει την ανάγκη των συστημάτων υγείας για φροντίδα σε ασθενείς με χρόνιες παθήσεις αλλά δημιουργεί την ανάγκη να κρατηθούν αυτές οι ομάδες πληθυσμού μακριά από το νοσοκομείο. Σε μονο-ασφαλιστικά συστήματα όπως το ΓΕΣΥ, η χρήση ψηφιακής τεχνολογίας για την παρακολούθηση ασθενών με χρόνιες παθήσεις θα μπορούσε να βελτιώσει τα αποτελέσματα και να μειώσει το κόστος, να διευκολύνει την πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας ιδιαίτερα σε ασθενείς από απομακρυσμένες περιοχές, να βελτιώσει τη διαχείριση του συστήματος αλλά και την πρόληψη.

Αρκετά συστήματα υγείας έχουν ήδη εφαρμόσει ψηφιακές λύσεις στον τομέα της υγείας. Ο ΟΚΥΠΥ θα μπορούσε να διερευνήσει και να εφαρμόσει κάποιες καλές πρακτικές, προσαρμόζοντάς αυτές στην κυπριακή πραγματικότητα. Για παράδειγμα, η ολλανδική εταιρεία Royal Philips συνεργάζεται με το Νοσοκομείο Changi της Σιγκαπούρης για την κατ' οίκον παροχή υπηρεσιών υγείας σε καρδιοπαθείς. Δόθηκε στους ασθενείς ηλεκτρονική ζυγαριά και πιεσόμετρο για να μπορούν να ελέγχουν από μόνοι τους το βάρος, την πίεση και τον σφυγμό τους καθημερινά. Οι μετρήσεις καταγράφονται στη συσκευή τους και ενημερώνουν ταυτόχρονα ένα κεντρικό σύστημα ελέγχου, το οποίο ελέγχεται από νοσηλευτές που επεμβαίνουν όταν χρειάζεται. Μετά από έναν χρόνο δοκιμαστικής εφαρμογής του προγράμματος, η περίοδος διαμονής εισαγωγών που σχετίζονταν με καρδιολογικά προβλήματα μειώθηκε κατά 67%, ενώ σημειώθηκε και 42% μείωση στο κόστος (PwC HRI, Global top health industry issues: Defining the healthcare of the future, 2018).

Κάποιοι υποστηρίζουν ότι το ΓΕΣΥ βρίσκεται ακόμα σε αρχικό στάδιο και ότι είναι πολύ νωρίς για την εφαρμογή ψηφιακών λύσεων (επειδή θεωρούνται πολύπλοκες). Αυτό όμως θα ήταν μια χαμένη ευκαιρία. Καθώς το ΓΕΣΥ είναι μονο-ασφαλιστικό σύστημα, ο καθορισμός του κόστους και απολαβών για την εφαρμογή και παροχή ψηφιακών λύσεων θα μπορεί να γίνει με πιο απλές διαδικασίες, στη βάση του υφιστάμενου καταλόγου κόστους υπηρεσιών.. Εναλλακτικά, θα μπορούσε το Υπουργείο Υγείας να χρηματοδοτήσει και να παρέχει ψηφιακές υπηρεσίες σε στοχευμένες ομάδες ασθενών με χρόνιες παθήσεις, μέσα από συνεργασίες με οργανισμούς ψηφιακής τεχνολογίας διεθνούς φήμης. Από την μεριά τους, ο ΟΚΥΠΥ και οι άλλοι πάροχοι θα μπορούσαν να εφαρμόσουν δοκιμασμένες λύσεις μέσα από διεθνείς συνεργασίες

Κατά τη διάρκεια μιας κρίσης στον τομέα της υγείας, παρατηρείται αύξηση επιθέσεων στον κυβερνοχώρο αλλά και των προσπαθειών απάτης, καθώς οι οργανισμοί πασχίζουν να αναδιοργανώσουν τους πόρους τους και να θέσουν σε εφαρμογή νέα συστήματα και τεχνολογίες υπό πίεση του χρόνου. Σε αυτό συμβάλλει και το γεγονός ότι οι οργανισμοί υγείας είναι συνήθως λιγότερο εξελιγμένοι ως προς το θέμα της προστασίας δεδομένων σε σύγκριση με άλλους οργανισμούς όπως οι τράπεζες, παρόλο που κατέχουν και διαχειρίζονται μεγάλο όγκο ευαίσθητων δεδομένων.

Τον περασμένο χρόνο σημειώθηκε ρεκόρ επιθέσεων σε συστήματα υγείας, ενώ ο αριθμός των ιατρικών συσκευών που είναι ευάλωτες σε κυβερνοεπιθέσεις αυξήθηκε κατά 525% (PwC, Top health industry issues of 2018: A year for resilience and uncertainty).

Μόνο το 36% των παρόχων και των ασφαλιστικών εταιριών στις ΗΠΑ διαθέτουν πολιτικές διαχείρισης πρόσβασης, και μόνο το 34% διαθέτουν διαδικασίες ελέγχου ασφάλειας στον κυβερνοχώρο (PwC, Top health industry issues of 2018: A year for resilience and uncertainty). Αυτά τα ποσοστά πιθανόν να είναι χαμηλότερα στην Κύπρο. Ο Οργανισμός Ασφάλισης Υγείας, το Υπουργείο Υγείας, ο ΟΚΥΠΥ,

αλλά και όλοι οι οργανισμοί παροχής υγείας θα πρέπει να θέσουν την ασφάλεια των συστημάτων τους ως προτεραιότητα. Οφείλουν να αξιολογούν τους κινδύνους και τις απειλές και να διαθέτουν πόρους για την ασφάλειά τους.

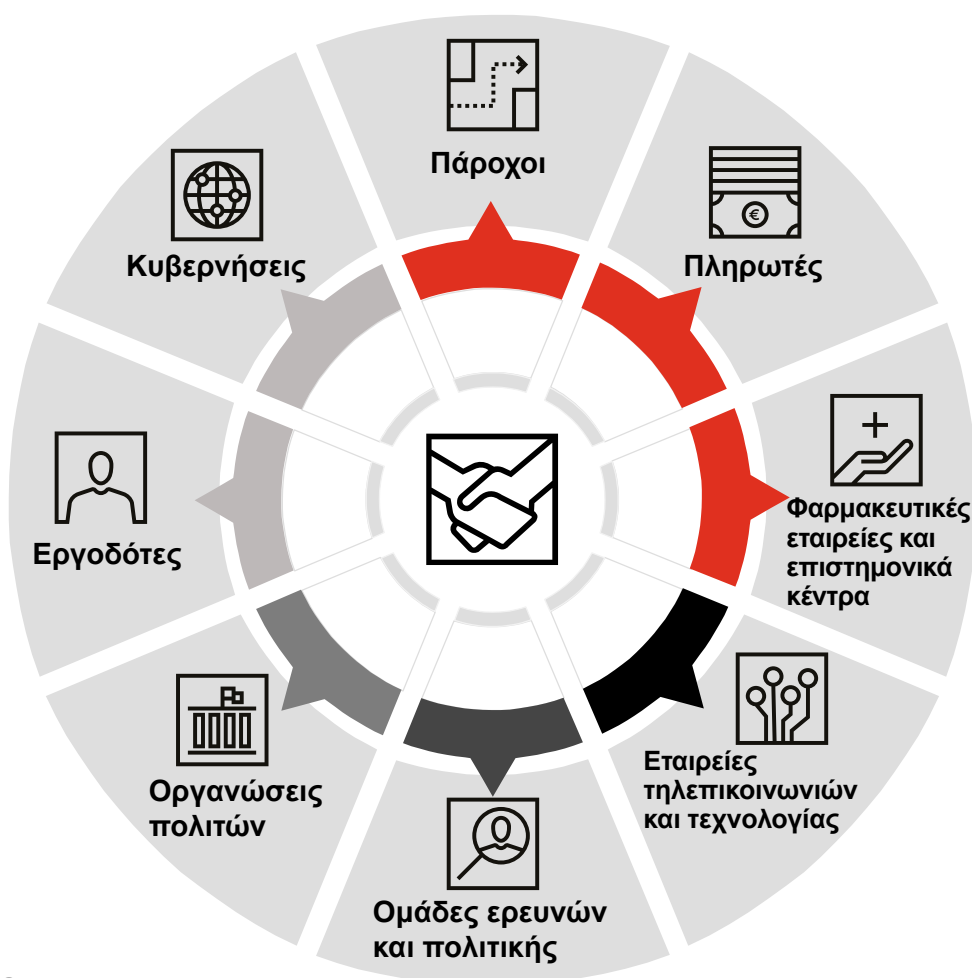
Ο υπολογισμός ρίσκου θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη διάφορους παράγοντες όπως η ασφάλεια των ασθενών, τα οικονομικά θέματα, οι διοικητικές ποινές και η διακοπή της λειτουργίας. Η ασφάλεια στον κυβερνοχώρο θα πρέπει να αποτελέσει προτεραιότητα στην ατζέντα όλων των οργανισμών υγείας στην Κύπρο, οι οποίοι οφείλουν να προβούν στις απαραίτητες επενδύσεις για να διασφαλίσουν την προστασία των δεδομένων των ασθενών τους.

4. Ενδυνάμωση του ρόλου της ομάδας δημόσιας υγείας του Υπουργείου Υγείας

Όπως έχει διαφανεί από τις χώρες που έχουν διαχειριστεί με επιτυχία την πανδημία διατηρώντας χαμηλή την καμπύλη διάδοσης (στις οποίες συγκαταλέγεται και η Κύπρος), η επιτυχής διαχείριση προϋποθέτει αποτελεσματικό συντονισμό ανάμεσα στο σύστημα υγείας και την κοινωνία. Πώς μπορούμε να αναπτύξουμε ακόμα περισσότερο αυτό τον συντονισμό για να βελτιώσουμε ακόμα περισσότερο την αντίδραση μας σε μια πανδημία; Το τι κάνουμε στο σπίτι και στην κοινότητά μας έχει μεγάλο αντίκτυπο

στη διάδοση της πανδημίας και στην ικανότητα του συστήματος υγείας να ανταποκριθεί. Τα περιοριστικά μέτρα, η ακύρωση εκδηλώσεων και το κλείσιμο των επιχειρήσεων μειώνουν τη διάδοση του ιού. Το ίδιο και η απόφαση των επιχειρήσεων να επιτρέψουν στους εργαζόμενους τους να εργαστούν από το σπίτι. Η οικοδόμηση τέτοιων συνεργειών και η πρόσκληση προς τους οργανισμούς να συμμετέχουν στη συλλογική προσπάθεια αντιμετώπισης της πανδημίας είναι καίριας σημασίας. Το Health Research Institute της PwC έχει αποκαλύψει τη σημασία της εμπλοκής διαφόρων οργανισμών που δεν περιορίζονται στον τομέα της υγείας, όπως παρουσιάζεται στο πιο κάτω σχήμα.

Πηγή: PwC

Στην Κύπρο, η ομάδα δημόσιας υγείας του Υπουργείου Υγείας θα μπορούσε να αναλάβει τη σύσταση μιας διευρυμένης επιτροπής με εκπροσώπους του ΚΕΒΕ, της ΟΕΒ, του ΟΑΥ, του ΟΚΥΠΥ, του Παγκύπριου Συνδέσμου Ιδιωτικών Νοσηλευτηρίων, του Υπουργείου Εργασίας, του Υπουργείου Οικονομικών, του Ερευνητικού Κέντρου RISE και άλλων ομάδων. Η επιτροπή αυτή θα μπορεί να εκπονήσει μια ολοκληρωμένη στρατηγική για τη διαχείριση μιας πιθανής κρίσης της υγείας η οποία θα υποβάλλεται σε αξιολογήσεις σε διάφορα επίπεδα, για να διασφαλίζεται η διαρκής αποτελεσματικότητα και η ετοιμότητά της.

Επιπρόσθετα, η επιτροπή κρίσης θα είναι υπεύθυνη για τη δημιουργία στρατηγικής επικοινωνίας για την οποία θα καθορίζονται οι ομάδες στόχοι, ο τρόπος επικοινωνίας, τα στοχευμένα μηνύματα, καθώς και οι χορηγοί επικοινωνίας (project sponsors and influencers) που θα συμβάλουν στη διάχυση των μηνυμάτων. Με αυτόν τον τρόπο θα διασφαλιστεί ότι σε μελλοντικές κρίσεις, η στρατηγική επικοινωνίας (με τις κατάλληλες προσαρμογές) θα διευκολύνει την κυβέρνηση να επικοινωνεί αποτελεσματικότερα και γρηγορότερα το μήνυμά της.

Το προσωπικό που βρίσκεται στην πρώτη γραμμή της μάχης κατά της πανδημίας τόσο στα νοσοκομεία όσο και σε άλλους οργανισμούς πρέπει να είναι ενημερωμένο και να κατανοεί επαρκώς τη στρατηγική υγείας και τη διαχείρισή της κατά τη διάρκεια της κρίσης. Επιπλέον, οι γνώσεις του θα πρέπει να αξιολογούνται μέσα από τακτικά τεστ για να ενισχύεται η κατανόηση κρίσιμων θεματικών. Τέλος, θα πρέπει να διεξάγονται τακτικές ασκήσεις για τη διαχείριση κρίσης της υγείας, ενώ το Υπουργείο Υγείας θα πρέπει να αξιολογεί κατά πόσο τηρούνται οι σωστές διαδικασίες στα γενικά νοσοκομεία, με τακτικές επισκέψεις «μυστικών ασθενών».

Δ. Άλλες πρωτοβουλίες – Διεθνείς σχέσεις

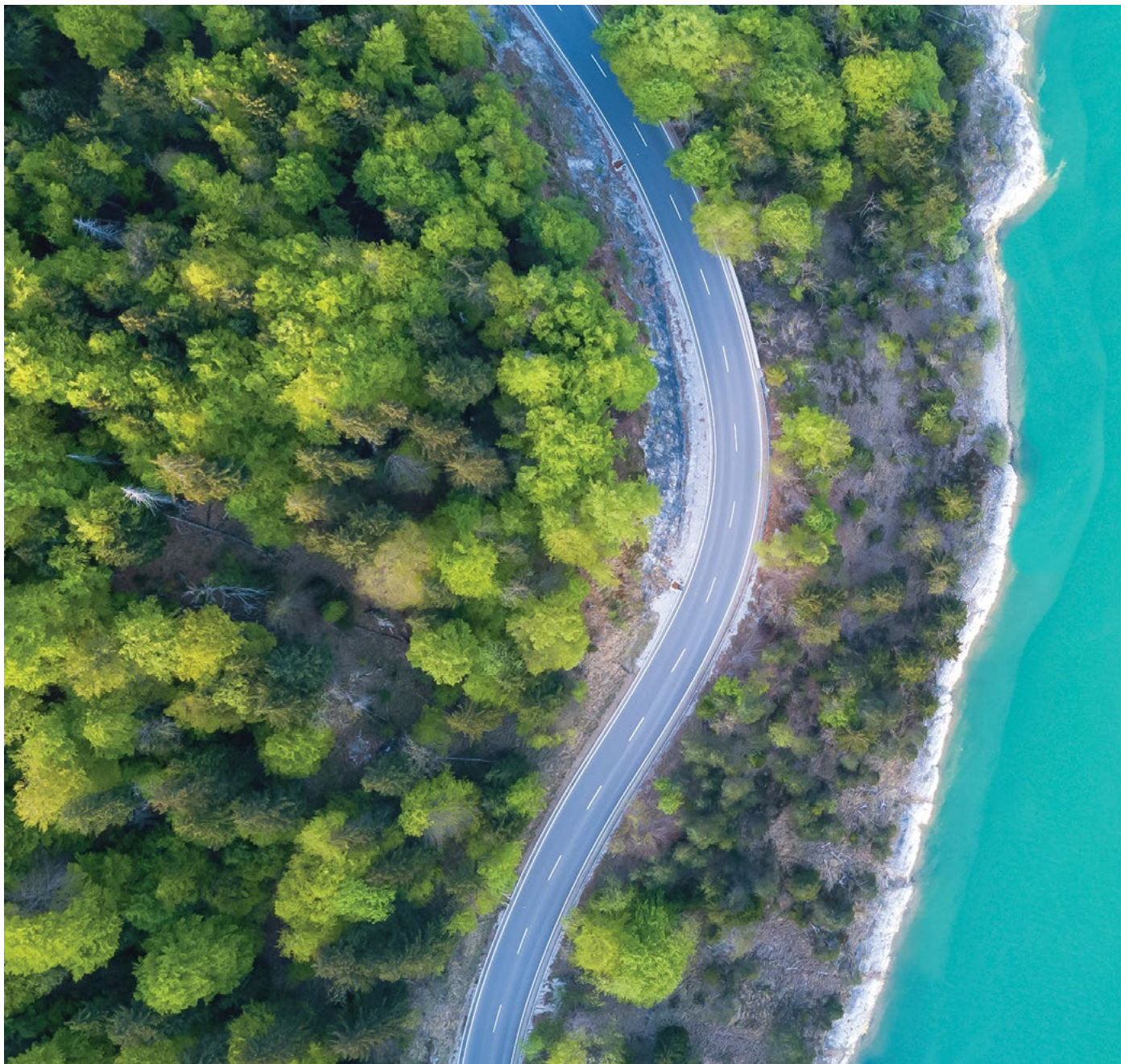
Εκτός από τους κύριους τομείς δράσης, η κυπριακή κυβέρνηση θα ωφεληθεί σημαντικά μέσα από διεθνείς συνεργασίες ανταλλαγής καλών πρακτικών σε ευρωπαϊκό και διεθνές επίπεδο και, φυσικά, στηρίζοντας ευρωπαϊκές πρωτοβουλίες που σχετίζονται με:

1. Την εντατικοποίηση του διεθνούς εμπορίου;
2. Την ενδυνάμωση της ευρωπαϊκής κυριαρχίας σε βασικούς τομείς;
3. Την κοινή προμήθεια προστατευτικού εξοπλισμού σε Ευρωπαϊκό επίπεδο;
4. Τον συντονισμό της ελεύθερης διακίνησης εντός της Ευρώπης;
5. Τη βελτίωση του ελέγχου καταστροφών και της πολιτικής προστασίας, και
6. Την εντατικοποίηση των πρωτοβουλιών ενδυνάμωσης της διεθνούς αλληλεγγύης προς αναπτυσσόμενες χώρες.

Σύνοψη

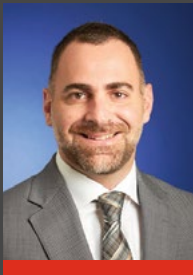
Η κρίση του κορονοϊού επιβάλλει έντονη δράση για την προστασία της υγείας του πληθυσμού με τον καλύτερο δυνατό τρόπο και απαιτεί σημαντικές θυσίες στους τομείς της κοινωνίας και της οικονομίας. Την ίδια στιγμή, η παρούσα φάση προσφέρει μια μοναδική ευκαιρία επίσπευσης της αναγκαίας μεταρρύθμισης και επανασχεδιασμού της εθνικής οικονομικής πολιτικής. Έχουμε μπροστά μας μια μοναδική ευκαιρία. Μαθαίνοντας από το παρελθόν, στηριζόμενοι στην επιτυχή διαχείριση της πανδημίας, και αναπτύσσοντας μια ευεργετική συνεργασία ανάμεσα στο κράτος και στον ιδιωτικό τομέα, η Κύπρος μπορεί να βγει δυνατότερη από ποτέ.

Επικοινωνήστε μαζί μας

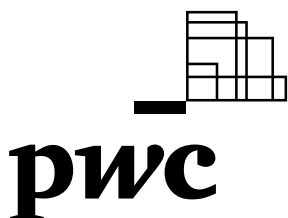
Βασίλειος Γ Βραχίμης
Συνέταιρος
Συμβουλευτικές Υπηρεσίες
vassilios.vrachimis@pwc.com

Πολύβιος Διονυσίου
Ανώτερος Διευθυντής
Συμβουλευτικές Υπηρεσίες
Τομέας Υγείας
polyvios.dionysiou@pwc.com

Χριστίνα Ορφανίδου
Διευθύντρια
Συμβουλευτικές Υπηρεσίες
Δεδομένων και Τεχνητής
Νοημοσύνης
christina.orphanidou@pwc.com

©2020 PricewaterhouseCoopers Λτδ. Με επιφύλαξη όλων των νομίμων δικαιωμάτων.
Ο όρος PwC αναφέρεται στην PwC Κύπρου και σε ορισμένες περιπτώσεις πιθανόν να αναφέρεται στο δίκτυο της PwC. Ο κάθε ένας οργανισμός-μέλος αποτελεί ξεχωριστή νομική οντότητα. Για περισσότερες πληροφορίες παρακαλώ επισκεφθείτε την ιστοσελίδα www.pwc.com/structure.